

Bakalářská práce

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

VYUŽITÍ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ PŘI VÝCHOVĚ VE VOLNÉM ČASE

Vedoucí práce: Mgr. Richard Macků, Ph.D.

Autor práce: Dominika Havlíčková

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: třetí

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č.111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

31. 3. 2020

.....

Chtěla bych poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce panu Mgr. Richardu Macků, Ph.D., za odborné vedení mé práce, jeho rady a připomínky, které mi pomohly zkompletovat bakalářskou práci. Dále děkuji mé rodině za podporu během studia. V neposlední řadě bych také chtěla poděkovat všem respondentům, kteří si našli čas a poskytli mi rozhovor.

Dominika Havlíčková

Obsah

Úvod.....	6
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 Sociální sítě.....	8
1.1 Úvod do problematiky.....	8
1.2 Historie sociálních sítí.....	11
1.3 Facebook.....	12
1.4 YouTube.....	14
1.5 Instagram.....	14
1.6 Snapchat.....	15
1.7 Využití sociálních sítí ve výuce.....	16
1.8 Výhody a nevýhody sociálních sítí.....	18
2 Pojmy.....	20
2.1 Sexting.....	20
2.1.1 Rizika sextingu.....	21
2.1.2 Sexting jako nástroj dětské pornografie.....	22
2.2 Hoax.....	23
2.3 Happy slapping.....	23
2.4 Kybergrooming.....	24
2.4.1 Chování kybergroomera.....	26
2.4.2 Oběti kybergroomingu.....	27
2.4.3 Prevence kybergroomingu.....	28
2.5 Kyberstalking.....	29
2.5.1 Chování kyberstalkera.....	31
2.5.2 Oběti kyberstalkingu.....	32
3 Rizika sociálních sítí.....	32
3.1 Kyberšikana.....	34
3.1.1 Druhy kyberšikany.....	36
3.1.2 Specifické znaky kyberšikany.....	37
3.2 Prevence.....	38
3.3 Projekt E-Bezpečí.....	41
3.3.1 Další projekty.....	42

4 Motivy adolescentů na trávení volného času na sociálních sítích.....	44
4.1 Sociální sítě jako neorganizovaná volnočasová aktivita.....	46
PRAKTICKÁ ČÁST	48
5 Jak volnočasová střediska využívají sociální sítě? (vlastní výzkum)	48
5.1 Cíl výzkumu, výzkumný vzorek, metodologie a analýza dat	48
5.2 Výsledky výzkumu.....	51
5.2.1 Respondent č.1 Nikola.....	51
5. 2. 2 Respondent č. 2 Rostislav.....	52
5. 2. 3 Respondent č.3 Michal	53
5. 2. 4 Respondent č.4 Kristýna.....	54
5.3 Shrnutí výzkumného šetření.....	55
5.4 Závěr výzkumu.....	59
Závěr	61
Seznam použitých zdrojů.....	63
Seznam použitých zkratk	68
Přílohy.....	69
ABSTRAKT	81
ABSTRACT.....	82

Úvod

Bakalářská práce se zabývá tématem využití sociálních sítí při výchově ve volném čase. Podle mého názoru jsou v dnešní době sociální sítě součástí našich životů, a to především dětí a mladistvých. Co se dosavadních výzkumů a odborné literatury týče existují především témata, která se zabývají tím, jak využívají sociální sítě děti a mladiství. Proto jsem se rozhodla mojí práci směřovat k tomu, jak sociální sítě využívají střediska, ve kterých děti a mládež svůj volný čas tráví.

Pro moji práci jsem zvolila dva cíle. Prvním cílem je zmapovat pojmy spjaté se sociálními sítěmi, poukázat na rizika spojená s jejich používáním a prevenci proti nim. Jako druhý cíl jsem si stanovila zjistit, k jakým účelům využívají volnočasová střediska sociální sítě, jejich potenciál, výhody a nevýhody. Na základě těchto předem vytyčených cílů jsem svou bakalářskou práci rozdělila na část teoretickou a praktickou.

Teoretická část je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole jsem se zaměřila na to, co jsou sociální sítě, jejich historii a popsala jsem konkrétní druhy sociálních sítí. Dále jsem se zaměřila na využití sociálních sítí ve výuce a jejich výhody a nevýhody. V druhé kapitole jsem popsala pojmy, které jsou spjaté se sociálními sítěmi. Používání sociálních sítí sebou nese spousta negativ, proto jsem se rozhodla ve druhé kapitole na tato negativa poukázat. Ve třetí kapitole jsem se zaměřila na konkrétní riziko, které je považováno za největší, a to na kyberšikanu včetně její prevence. Kyberšikanu je v dnešní době úzce spjatá s šikanou, a zatímco od šikany, kterou dítě prožívá v určitém prostředí, lze utéct, kyberšikanu je páchána nejen ve škole, ale také doma. Důvodem je používání sociálních sítí. Dalo by se říci, že děti jsou neustále v kontaktu ve virtuálním světě. V dnešní době jsou proto zřizovány konkrétní stránky či infolinky, které pomáhají a radí dětem, jak se s kyberšikanou, ale i s šikanou vypořádat. V této kapitole jsem popsala konkrétní služby, které mohou děti využít, a s nebezpečným jevem se vypořádat. Ve čtvrté kapitole jsem se zaměřila na motivy mladistvých – tedy skupinu, která tráví na sociálních sítích nejvíce času, proč svůj volný čas tráví tímto způsobem. Dalším tématem této kapitoly jsou sociální sítě jako neorganizovaná volnočasová aktivita. Z pedagogického hlediska se pohlíží na trávení volného času na sociálních sítích jako na neorganizovanou možnost, jak trávit či využít volný čas. V této kapitole se mi potvrdilo to, co v předchozích, tedy že děti a mladiství si neuvědomují, kolik volného času tráví na sociálních sítích a jakým rizikům jsou vystavovány. Například se dopouštějí plankingu, v ohrožení tedy nejsou

kvůli tomu, že by někdo páchal trestnou činnost na nich nebo jim nějak ubližoval, ale díky sobě, protože se snaží překonávat určité hranice, které často nejsou v jejich silách.

Druhá část mé práce je praktická, zde jsem provedla vlastní výzkum. Pro svojí práci jsem zvolila kvalitativní výzkum. Prostřednictvím tohoto výzkumu jsem naplnila svůj druhý, předem stanovený cíl. Realizovala jsem 4 rozhovory s pedagogickými pracovníky volnočasových středisek. Původně jsem oslovila 7 respondentů, ale jelikož jsem výzkum dle přechodí dohody s vedoucím práce prováděla o prázdninách, bylo těžké najít respondenty, kteří nebyli časově vytížení. Data, která jsem při těchto rozhovorech nasbírala, jsem následně analyzovala metodou konstantní komparace, tedy metodou při které jsem porovnávala jednotlivé odpovědi respondentů a hledala jejich podobnosti či odlišnosti. Otázky, které jsem respondentům pokládala, byly rozděleny do určitých kategorií. Přepis rozhovorů s respondenty je vložen v přílohách.

Pro moji práci jsem použila především tuto literaturu: *Bezpečnost dětí v online prostředí* (R. Kohout, R. Karchňák), *Děti a dospívající online: Vybraní rizika internetu* (A. Ševčíková a kol.), *Bezpečně n@ internetu* (M. Kožíšek, V. Písecký), *Internetová kriminalita páchána na dětech* (L. Hulanová).

TEORETICKÁ ČÁST

1 Sociální síť

Za největší rozmach technologických vymožeností považujeme devadesátá léta minulého století. Toto období nám přineslo zásadní inovace. Za jednu z největších považujeme vznik internetu, jehož součástí jsou nepochybně sociální síť.¹

„Sociální síť v rámci počítačového pojetí můžeme definovat jako online službu, která na základě registrace umožní vytvořit profil uživatele, pod kterým lze tuto službu využívat zejména ke komunikaci, sdílení informací, fotografií, videa atd. s dalšími registrovanými uživateli“.² Připojit se můžeme téměř z jakéhokoliv místa na světě, nabízejí flexibilitu a rychlost.

1.1 Úvod do problematiky

V dnešní době se s tímto pojmem setkáváme především v souvislosti s internetem, ale poprvé jej použil sociolog J.A. Barnes v roce 1954. Sociální síť definoval jako skupinu lidí, kterou spojují koníčky, práce či rodinné vztahy.³

Později sociologové dali tomuto pojmu přesnější význam, například A. Pavlíček: „Sociologie definuje sociální síť jako propojenou skupinu lidí, kteří se navzájem ovlivňují, přičemž mohou být příbuzní. Sociální síť se tvoří na základě společných zájmů, rodinných vazeb nebo z jiných více pragmatických důvodů, jako je např. ekonomický, politický či kulturní zájem.“⁴

Jak již bylo zmíněno výše, sociální síť jsou v dnešní době úzce spjaté s internetem. Původní název je „Internetové sociální síť“, ale finální název je zkrácen pouze na „Sociální síť“. Toto slovní spojení je přeloženo z anglického slova „Social Network“

¹ KOHOUT R., KARCHŇÁK R., *Bezpečnost v online prostředí*, Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, z. s., 2016, ISBN: 978-80-260-9543-9.

² Tamtéž, str. 40.

³ The term 'social network' was coined in 1954 by J. A. Barnes.. *Understanding Sociology And Core Sociological Concepts*. [online] [cit. 2019-07-12] Dostupné na WWW: http://sociologyindex.com/social_network.htm.

⁴ PAVLÍČEK A., *Nová média a sociální síť*, Praha: Oeconomica, 2010, ISBN: 978-80-245-1742-1.

a je využíváno v kontextu, kdy je zřejmé, že nedojde k záměně pojmů, viz s definicí od A. Pavlíčka.

Dvě socioložky Nicole Ellisonová a Danah Boydová, které se zabývají tímto termínem, definovaly pojem sociální sítě takto:

„Sociální sítě jsou webové služby, které lidem umožňují:

- 1. založit si veřejný či polo-veřejný profil v rámci daného systému,*
- 2. vytvořit seznam dalších uživatelů, s nimiž jsou spojeni,*
- 3. prohlížet a procházet tento seznam kontaktů jakož i seznamy ostatních uživatelů v systému“⁵*

Podle předešlé definice lze říci, že všechny sociální sítě jsou spojené podle několika znaků:

1. **Profil** – stránka, kterou má každý uživatel vytvořenou podle sebe a sdílí na ní informace, které považuje za vhodné, tyto informace musí být v souladu s podmínkami. Mezi takové řadíme jméno, věk, dosažené vzdělání, místo bydliště a jiné. Každý má svou hranici soukromí, kterou chce sdílet. Vzhled profilu může uživatel neustále aktualizovat a upravovat.

2. **Propojování uživatelů** – každý uživatel se může virtuálně spřátelit s kým chce, případně odebírat toho, koho chce.

3. **Komunikace** – Komunikace probíhá dvěma způsoby. První způsob je zpráva, kterou odešleme dotyčnému a vidí ji pouze on. Druhý způsob je hromadná zpráva, to znamená, že obsah uvidí několik lidí, které uživatel vybere. Je možnost založit skupinu, ve které konverzace probíhá.⁶

⁵ ŠEVČÍKOVÁ A. a kol., *Děti a dospívající online: Vybraná rizika internetu*, Praha: Grada, 2014, ISBN: 978-802-4750-101, str. 183.

⁶ Sociální sítě 2.díl, společné prvky. Úvod | *Webhosting BANAN = webové stránky zdarma a hosting* [online] Ostrava [cit.2019-07-12]. Dostupné na WWW: <https://www.banan.cz/serialy/Socialni-site/Socialni-site-2-dil-spolecne-prvky>.

Typy sociálních sítí: ⁷

- **Specializované a obecné**

Do specializovaných sítí řadíme například DeviantArt, což je umělecká komunita. Tyto sítě jsou pro různé skupiny – například sportovce, zpěváky nebo nezadané ženy. Do obecných sítí patří Facebook, Twitter a další. Zde uživatelé sdílí své zájmy a svou činnost.

- **Otevřené a uzavřené**

Otevřené sítě jsou ty, kde se stačí uživateli pouze zaregistrovat a už je jejich součástí na rozdíl od sítí uzavřených, kde je potřeba, aby uživatel splňoval určité podmínky (například být spolužákem).

- **Podle účelu, proč byla sociální síť založena**

Účelů pro založení sociální sítě je několik. Například pro osobní profil (Facebook), sledování videí nebo jejich zveřejňování (YouTube), založení sítě internetových rádií, vědět, co uživatel právě dělá a znát jeho myšlenky (Twitter), sdílení s ostatními oblíbené weby nebo oblíbené články (Delicious) nebo jen sdílení vlastních fotografií (Weheartit).⁸

Sociální sítě se stávají stále více a více oblíbenějšími, především u mladistvých. Každým dnem se zaregistruje několik nových uživatelů. Založit si profil není nic těžkého ani pro děti mladšího školního věku, proto často uvádějí nepravdivé informace, aby jim server povolil si profil založit. Tyto služby umožňují snadné a rychlé spojení s ostatními. Na sociálních sítích se může sdílet téměř vše, a to od fotografií až po videa či zkratka jen napsat, kde se zrovna nacházím a co dělám. Je důležité nezapomínat na bezpečnost.

⁷ SPIŠIAKOVÁ M., *3 typy sociálních médií – Personální marketing.cz. Personální marketing.cz - magazín pro moderní personalisty* [online] Brno [cit.2019-07-12]. Dostupné z: <https://www.personalni-marketing.cz/3-typy-socialnich-medii/>.

⁸ Tamtéž.

Mladiství se snaží předhánět v počtu sledujících a přátel. Díky tomu jsou schopni potvrdit přátelství každému a během minuty sdílí informace o sobě s cizím člověkem.⁹

Na sociálních sítích je velice jednoduché si založit falešný účet. Pod tímto falešným účtem útočníci kontaktují své oběti pod cizí nebo zcela smyšlenou identitou. Pro útočníka je falešný účet komfortní, protože si zachová svou anonymitu, ale zároveň může sledovat svou oběť.¹⁰

Na sociálních sítích se nevyskytují pouze mladiství, ale i starší generace, která se označuje jako „digitální přistěhovalci“. Protikladem jsou „digitální domorodci“, což je generace, která se do virtuálního světa narodila a nemá problém se rychle přizpůsobit novým inovacím.¹¹

1.2 Historie sociálních sítí

Jak již bylo zmíněno, sociální sítě jsou součástí internetu, internet je prostředí, ve kterém se sociální sítě vyskytují. Experimentální projekt, který vznikl v roce 1969 se nazýval ARPA či ARPANET tedy Advanced Research Project Agency. Cílem tohoto projektu byl rychlý přenos informací a propojení národní obrany, armády a univerzitních laboratoří bez potřeby kontroly lidským faktorem. Časem se tento projekt rozvíjel a byly do něj zahrnuty nejen obchodní společnosti, ale také jednotlivci. V té době se program jmenoval DARPA Internet, později ve zkratce pouze internet.¹²

Slovo internet pochází z latinského slova inter a anglického net. Prvotně šlo o označení jedné ze sítí připojených k internetu, poté se tento pojem zobecnil a nyní označuje celou síť.¹³

V roce 1995 Rendy Conrad založil službu classmates.com, kterou někteří považují za první sociální síť a v mnoha ohledech se ztotožňovala s dnešními sítěmi. Pro užívání této služby se bylo nutné nejprve zaregistrovat a poté mohl uživatel navazovat či udržovat

⁹ KOŽÍŠEK M., PÍSECKÝ V., *Bezpečně n@ internetu*, Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, ISBN: 978-80-247-5595-3.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ ECKERTOVÁ L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5.

¹² HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

¹³ Tamtéž.

vztahy s ostatními. Tato sociální síť je stále funkční, ale její obliba upadá díky neustálému přibývání nových a modernějších aplikací na trhu. Její uživatelé pocházejí především z USA a Kanady.¹⁴

Začátkem roku 1997 právník Andrew Weinreich spustil server sidegrades.com, který byl v té době ojedinělý tím, že po uživatelích požadoval jejich pravá jména. Sixdegrees byla první firma, která se snažila reálně zmapovat vztahy mezi lidmi. Tato síť měla i své nedostatky, například uživatelé na své profily nemohli přidat fotografie. Síť sixdegrees.com ovlivnila rozvoj sociálních sítí a v mnoha ohledech byla revoluční.¹⁵

Po roce 2000 se na internetu začalo objevovat stále více a více sociálních sítí. Jednou z oblíbených v této etapě byla například Friendster, která se stala okamžitým hitem, což se jí nakonec stalo osudným. Provozovatelé této sítě díky oblíbenosti a náporu návštěvnosti nebyli schopni zajistit plynulý chod a síť nebyla schopna provozu.¹⁶

Enormní úspěch sociální sítě Friendster přispěl k rozmachu nových aplikací fungujících na podobném principu. Například MySpace, která na rozdíl od Friendsteru nepožadovala po svých uživatelích jejich reálná jména. V roce 2004 byla spuštěna sociální síť Facebook, o dva roky déle Twitter. Obě tyto sítě se stále drží v předních příčkách oblíbenosti mezi uživateli.¹⁷

1.3 Facebook

Facebook je sociální síť, která je u uživatelů velice oblíbená a stala se společenským fenoménem. Zakladatelem je Mark Zuckerberg, který se díky založení této sítě řadí mezi nejbohatší lidi planety. Facebook založil jako student na Harvardově univerzitě společně se svými spolužáky a spolubydlíci. Původně byl Facebook přístupný pouze pro studenty Harvardu. Na univerzitě se stal natolik oblíbeným, že se postupně začal rozšiřovat i na jiné univerzity a postupně i do zahraničí. Potencionální uživatel, který si chtěl založit Facebook, musel být nejdříve pozván na tuto síť od jiného uživatele. Postupně začal být dostupný pro veřejnost. Za pár let se stal Facebook nejpoužívanější

¹⁴ KRÁL Š., *Sociální sítě: Jak to všechno začalo?* - StudentPoint.cz. *Student Point - StudentPoint.cz* 29. února 2012[online]. Copyright © 2019 StudentPoint.cz [cit.2019-07.15] Dostupné na WWW: <https://www.studentpoint.cz/2012/02/29/socialni-site-jak-to-vsechno-zacalo/>.

¹⁵ KIRKPATRICK D., *Pod vlivem Facebooku*, Brno, Computer Press, a.s., 2011, ISBN: 978-80-251-3573-0.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Tamtéž.

sociální sítí na světě, když počet jeho uživatelů přesáhl v roce 2012 jednu miliardu. Přístup na tuto síť má každý od 13 let.¹⁸

Facebook na svém webu uvádí, že je sociální služba, která pomáhá lidem v efektivnější komunikaci mezi sebou. Jejich poslání zní: „*Give people the power to build community and bring the world closer together.*“¹⁹

Facebook je oblíbená síť napříč generacemi, ale největší zastoupení má zejména u mladší generace. Hlavním cílem je komunikace mezi lidmi. Jako první druh komunikace má Facebook komunikaci přímou. Tuto komunikaci uživatelé provádí pomocí sdílení fotografií, videí nebo si navzájem píšou zprávy. Dalším druhem je nepřímá komunikace, která nastává, pokud uživatel zveřejní například status na svůj profil, ale zpráva není určena nikomu konkrétnímu, ale vidí ji všichni. Základním vstupem do komunikace je osobní profil, který navazuje komunikaci s ostatními profily, případně se může vytvořit skupina skládající se z dvou a více profilů.²⁰

Kromě osobních profilů můžeme na Facebooku vytvářet různé stránky, například za účelem propagace firmy. Facebook nabízí i speciální funkci k propagaci. V tomto případě zaplatíte Facebooku určitou částku a on poté bude stránku propagovat takovým způsobem, aby se dostala do povědomí uživatelů. To znamená, že příspěvky se budou na zdi vyskytovat častěji než jiné. Facebook umožňuje firmám na svých stránkách komunikovat se zákazníky, představovat novinky nebo nabízet produkty. Důležitým faktorem jsou profily, které jsou fanoušky těchto stránek a při interakci ze stránky zdarma šíří povědomí o dané značce například sdílením na svůj osobní profil. Tím tento obsah šíří mezi své virtuální přátele.²¹

Na Facebooku lze zakládat i různé skupiny, které propojují uživatele, kteří mají něco společného. Tato skupina je vytvořena jedním profilem, který je uváděn jako administrátor, a ten poté zve do skupiny další členy, kteří mohou pozvat zase jiné členy. Je důležité si uvědomit, že i v těchto skupinách uživatelé píšou své osobní informace, a proto je nutné si dávat pozor, zda je skupina veřejná či nikoliv. Pokud je

¹⁸ KIRKPATRICK D., Pod vlivem Facebooku, Brno, Computer Press, a.s., 2011, ISBN: 978-80-251-3573-0.

¹⁹ Company Info | About Facebook. *About Facebook* [online]. Copyright © 2019 Facebook [cit. 2019-07-24]. Dostupné z: <https://about.fb.com/company-info/>.

²⁰ ČAMEK J., KULJANKOVÁ H., *Fenoména Facebook*, Kladno: Jakub Čamek - BigOak, 2010, ISBN: 978-80-904764-0-0.

²¹ Tamtéž.

skupina veřejná, znamená to, že příspěvky a komunikaci, která probíhá mezi uživateli, si může přečíst každý.²²

1.4 YouTube

YouTube je služba, která umožňuje sdílení a komentování videí. K této službě mají přístup i neregistrovaní uživatelé, kteří si mohou sdílený obsah prohlížet, případně ho sdílet, ale nemají přístup k hodnocení a komentování určitého příspěvku. Vznik YouTube je zaznamenán v roce 2005 v USA a autory jsou Chad Hurley, Jawed Karim a Steve Chen. Původně se na této službě objevovala pouze amatérská videa, tvořená laiky, ale později k nim přibýly hudební videoklipy a pirátské kopie filmů, což pomohlo sociální síti k větší návštěvnosti.²³

YouTube byl velice oblíbený již od spuštění. Za tři měsíce od spuštění se jeho návštěvnost ztrojnásobila. Tento růst oblíbenosti neunikl pozornosti konkurenčních severů. Největší z konkurentů, Google, v roce 2006 YouTube koupil za částku 1,65 miliard dolarů, což je na začínající server velká částka. Investice se vyplatila, protože se tato služba již několik let drží na předních příčkách oblíbenosti u uživatelů, a je možné se natáčením videí živit.²⁴

1.5 Instagram

Instagram funguje od roku 2010, autory této sociální sítě jsou Kevin Systrom a Mike Krieger. Hlavním důvodem, proč se rozhodli Instagram založit, byla nespokojenost s kvalitou fotografií, které byly pořízené přes mobilní telefon. Instagram nabízel a stále nabízí možnost upravení fotografie prostřednictvím různých filtrů a editačních nástrojů jako například úprava jasu či zaostření.²⁵

²² MIKULÁŠKOVÁ P., SEDLÁK M., *Jak vytvořit úspěšný a výdělečný internetový obchod*, Brno: Computer Press, 2015, ISBN 978-80-251-4383-4.

²³ YouTube - Aktuálně.cz. *Aktuálně - Aktuálně.cz* [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 2019-07-15]. Dostupné na WWW: <https://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/youtube/r-i:wiki:1147/>.

²⁴ MILLER M., *Internetový marketing s Youtube*, Brno: Computer Press, 2012, ISBN: 978-80-251-3672-0.

²⁵ CARROLL H., *Čtěte, pokud chcete dobýt Instagram*, Brno: Zone Press, 2017, ISBN: 978-80-7413-368-8.

Instagram umožňuje pořídit fotografii nebo video kdykoliv a kdekoliv a vzápětí obsah sdílet ostatním uživatelům. Tato sociální síť se brzy po jejím založení stala velice oblíbenou a nejvyužívanější platformou pro sdílení fotografií a videí, což pomohlo majitelům k získání mnoha investorů.²⁶

Instagram je v dnešní době natolik oblíbený, že je možné si sdílením fotografií vydělávat. Firmy jsou ochotny zaplatit nemalou částku uživateli, aby jim poskytl reklamu na svém účtu, protože si uvědomují, že tato reklama bude mít dosah, který potřebují a osloví cílovou skupinu. Aby firma nabídla uživateli spolupráci, musí mít počet sledujících, který je pro firmu atraktivní. Existuje několik druhů profilových účtů, které na Instagramu nalezneme, a to od lifestyle blogů, přes cestovatelské profily, kterým platí například hotelový komplex. Tento komplex zaplatí za určitý počet fotografií, které uživatel sdílí na svém profilu, čímž vytváří reklamu firmě, která ho oslovila.²⁷

1.6 Snapchat

Snapchat je druh sociální sítě, ve které si uživatelé navzájem posílají své fotografie s textem či si dopisují v chatovací místnosti. Veškerý obsah, který si mezi sebou uživatelé vymění, je po určité době smazán. Snapchat na rozdíl od jiných sociálních sítí nezveřejňuje čas, kdy byla fotografie pořízena, ani nezaznamenává časovou osu, kdy byl příspěvek zveřejněn, také neukládá soukromé zprávy. Hlavní prioritou Snapchatu je soukromí uživatelů, což má dle jejich vlastních slov zásadní význam pro posílení sebevyjádření. Uživatelé se tak mohou rozhodnout, co sdílejí, jak to sdílejí, s kým to sdílejí a po jakou dobu je příspěvek přístupný.²⁸

²⁶Instagram [online]. Copyright©2019 Instagram [cit.2019-07-26]. Dostupné na WWW: <https://www.instagram.com/about/us/>.

²⁷ CARROLL H., *Čtěte, pokud chcete dobýt Instagram*, Brno: Zone Press, 2017, ISBN: 978-80-7413-368-8.

²⁸ Privacy Center – Our Privacy Principles – Snap Inc. [online]. Copyright © 2019 Snap Inc. [cit.2019-07-26]. Dostupné na WWW: <https://www.snap.com/en-US/privacy/privacy-center/>.

1.7 Využití sociálních sítí ve výuce

Jedním z efektivních pracovních nástrojů ve výuce mohou být sociální sítě. Je důležité žákům vysvětlit a poučit je, jaká s sebou nesou rizika a jak se případně bránit. Sociální sítě žákům otevírají možnosti k rozvoji jejich kreativity, což si musí každý pedagog před zavedením sociálních sítí při výuce uvědomit a sám si případně rozšířit své dovednosti, aby byl žákům nápomocný.²⁹

Sociální sítě lze využít při realizaci domácích úkolů. Pomáhají k zvýšení efektivity a vnášejí větší dynamiku do prezenční výuky, to je pak možné využít v hodinách, protože žáci mají větší obzor o tématu, které je probírané, díky jejich individuální domácí přípravě. Takový způsob může vést k častějšímu využívání alternativních metod, jako je diskuze, propojování látky z různých předmětů nebo využívání různých dokumentů.

V posledních letech není ve školách vhodné klima pro vytváření přátelství mezi žáky v jednotlivých třídách, ale ani mezi třídami. Společnost se zaměřuje především na individualizaci vztahů, děti méně sportují a více času tráví na počítači a žijí virtuální život. Pedagogové mohou ke zlepšení vztahů ve třídě pomoci například prostřednictvím úkolů, které zadají na sociální sítě. Je důležité, aby každý ze skupiny měl svůj úkol, ve kterém vyniká, a cítil, že má ve třídě své místo. Poté se virtuální úkol převede do reálného světa a žáci spolu navazují vztahy.³⁰

Pedagogové mají velkou škálu možností ve výběru sociálních sítí, které chtějí při výuce využívat. Ideální je jejich propojení a z každé sociální sítě využít její silnou stránku, protože zatímco Twitter je vhodný pro sledování aktuálního dění nejen kolem nás, ale i ve světě, Facebook slouží k propojování skupiny.³¹

Jedním z portálů je iTřída, což je on-line systém pro pedagogy, přes který mohou zadávat úkoly a testy s datem odevzdání. Pedagog má možnost si na tomto portálu vytvářet a následně ukládat testy, které by chtěl použít v dalších letech a případně testy editovat.³²

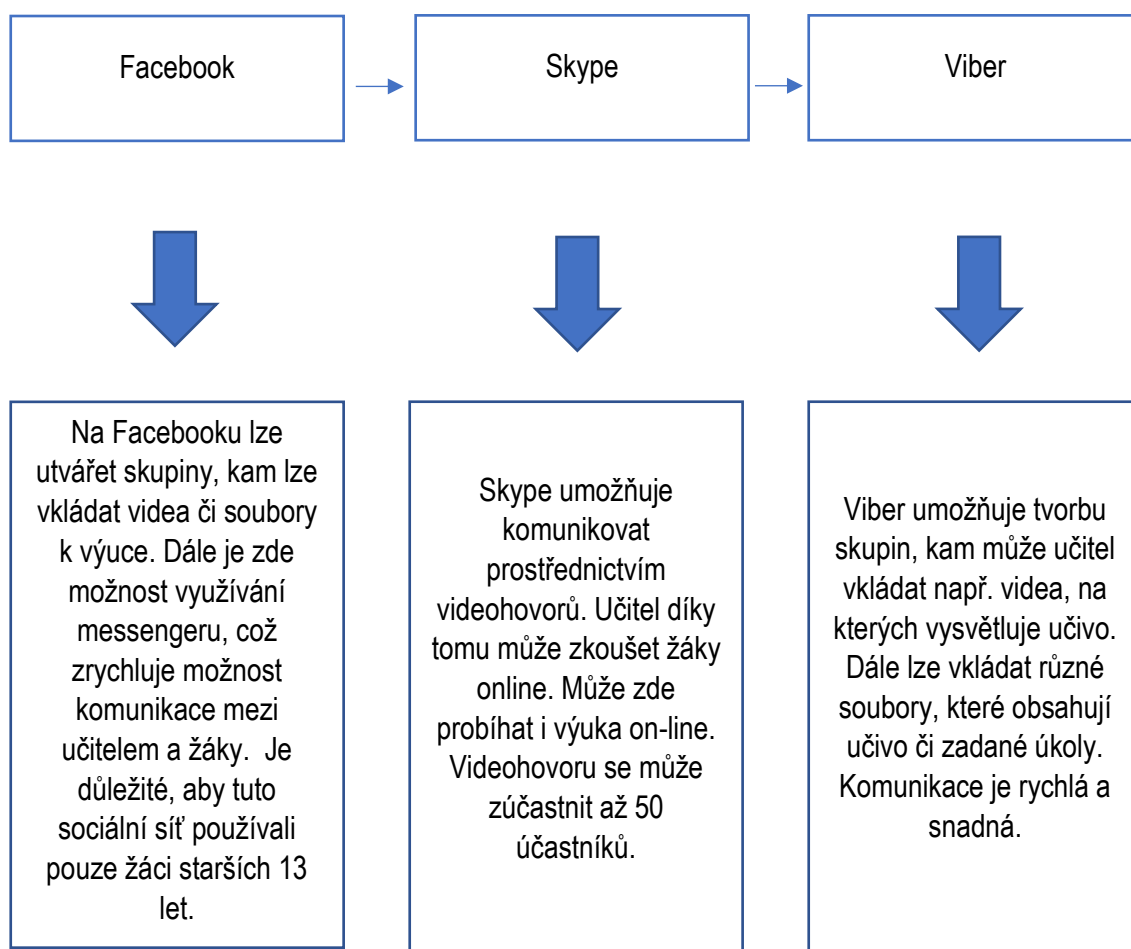
²⁹ STRACH J., Sociální sítě a jejich vliv na změny použití internetu ve škole, Škola a zdraví 21, 2010, [cit. 2019-07-28] dostupné z: http://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2010/26/26/texty/cze/strach_c.pdf.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

³² MOLDŘÍK K., *Sociální sítě určené pro výuku. Metodický portál RVP – Spomocník* [online] Praha [2019-07-28]. Dostupné na WWW: <https://spomocnik.rvp.cz/clanek/17603/SOCIALNI-SITE-URCENE-PRO-VYUKU.html>.

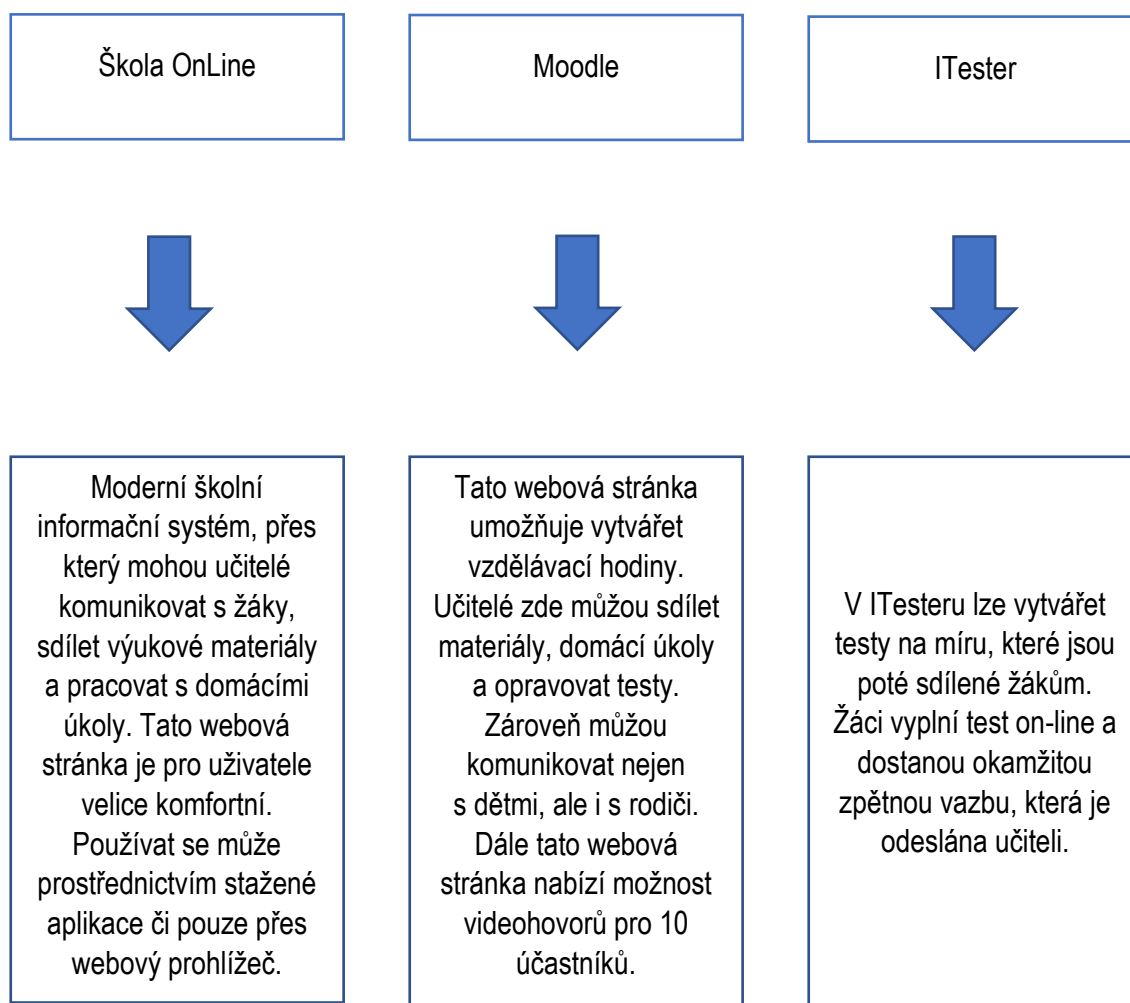
Pokud pedagog nemá přehled v sociálních sítích a necítí se kompetentní k zařazení této metody do výuky, je pro něj možné si zaplatit seminář „Sociální sítě ve výuce“. Cílem semináře je pedagogům ukázat rizika, která sociální sítě obnáší, dokázat vložit na sociální sítě učební materiály, úkoly, testy a následně testy vyhodnotit, dokázat vytvořit sociální síť třídy nebo školy, která slouží k využití ve výuce, pochopit spolupráci žáků při přípravě na vyučování.³³

Obr. 1: Druhy sociálních sítí, které lze využít k výuce³⁴

³³ Sociální sítě ve výuce | Společnost pro kvalitu školy. *Šablony pro školy | Společnost pro kvalitu školy* [online]. Copyright © 2010 [cit.2019-07-29]. Dostupné na WWW: <http://www.kvalitaskoly.cz/?q=node/490>.

³⁴ Komunikace | *Webový portál k výuce na dálku MŠMT.* [online]. Copyright © 2020 [cit. 2020-03-22]. Dostupné na WWW: <https://nadalku.msmt.cz/cs/komunikace>.

Obr. 2: Druhy webových stránek, které lze využít k výuce ³⁵

1.8 Výhody a nevýhody sociálních sítí

Sociální sítě nám umožňují hledat nové přátele, navazovat nové kontakty, ale především udržovat vztahy, které jsme již navázali. Přes sociální sítě si lidé mohou najít práci nebo firma zaměstnance. Osoby nebo firmy zde mohou získat fanoušky, se kterými udržují kontakt a podporují svou propagaci. Uživatelé na sociálních sítích mohou šířit vlastní názory, najít důležité informace, plánovat společenské akce a události. Uživatelé

³⁵ Komunikace | *Webový portál k výuce na dálku MŠMT. [online].* Copyright © 2020 [cit. 2020-03-22]. Dostupné na WWW: <https://nadalku.msmt.cz/cs/komunikace>.

spolu komunikují v reálném čase a nezáleží na tom, kde se momentálně nachází. Toto vše jsou pozitiva, která nám dnešní doba, jejímž fenoménem jsou sociální sítě, nabízí.³⁶

Obsah, který se na sociálních sítích vyskytuje, je různorodý. Pozitivem je rychlý přístup k informacím, protože se zde objevují nejnovější události z celého světa. Důležité informace často sdílejí bezpečnostní složky, a to během různých přírodních katastrof či teroristických útoků. Díky tomu uživatelé ví, jak se mají v těchto případech zachovat a případně kontaktovat své blízké, že jsou v pořádku.³⁷

Používání sociálních sítí může mít i negativní dopad. Rizikovou skupinou jsou především děti a mladiství nejen proto, že na sociálních sítích tráví většinu svého volného času, ale protože mají problém rozeznat rozdíl mezi off-line a on-line světem, jelikož se narodili v době, kdy je internet součástí jejich každodenního života. Mezi možné nevýhody sociálních sítí řadíme kyberšikanu, kyberstalking, sexting, happy slapping a jiné jevy, kterým se budu v následujících kapitolách věnovat.³⁸ Další nevýhodou jsou Fake News, tedy zprávy, které nejsou založeny na pravdě. Takové zprávy se velice rychle šíří a mají za cíl vyvolat paniku a informovat uživatele o událostech, které se nestaly. Tím, že na svých profilech zveřejňujeme osobní a citlivé informace a často používáme stejná hesla nejen k mailům, ale i k bankovním účtům, stávají se naše data lehce přístupná pro hackery. Proto by si uživatelé měli své účty patřičně zabezpečit například pomocí složitějšího hesla.³⁹

³⁶ ŠEVČÍKOVÁ A. a kol., *Děti a dospívající online: Vybraná rizika internetu*, Praha: Grada, 2014, ISBN: 978-802-4750-101.

³⁷ WITEK J., *Výhody a nevýhody dnešních sociálních sítí. V čem nám Facebook, Instagram či YouTube pomáhají a v čem naopak škodí?* 2. března 2018 | LUI. LUI [online] Praha [cit.2019-08-01]. Dostupné na WWW: <https://www.lui.cz/co-se-deje/item/12812-vyhody-a-nevyhody-dnesnich-socialnich-siti-v-cem-nam-facebook-instagram-ci-youtube-pomahaji-a-v-cem-naopak-skodi>.

³⁸ EGER L., PETRÝL J., KUNEŠOVÁ H., MIČÍK M. PEŠKAM., *Marketing na internetu*. Plzeň: ZČU, 2015. ISBN 978-80-261-0573-2.

³⁹ WITEK J., *Výhody a nevýhody dnešních sociálních sítí. V čem nám Facebook, Instagram či YouTube pomáhají a v čem naopak škodí?* 2. března 2018 | LUI. LUI [online] Praha [cit.2019-08-01]. Dostupné na WWW: <https://www.lui.cz/co-se-deje/item/12812-vyhody-a-nevyhody-dnesnich-socialnich-siti-v-cem-nam-facebook-instagram-ci-youtube-pomahaji-a-v-cem-naopak-skodi>.

2 Pojmy

2.1. Sexting

Sex je v dnešní době úzce propojený s internetem a naopak. Slovo sex je nejvyhledávanějším pojmem na internetu a průzkumy dokázaly, že více než polovina peněz, kterou uživatelé utratili na internetu, je v nějakém vztahu k sexuální tematice.⁴⁰

„Slovo sexting je spojení slov sex a textování, a znamená posílání textového, fotografického, audio a video obsahu se sexuální podtextem prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.“⁴¹ Tyto materiály vytváří sami uživatelé, kteří je šíří buď tak, že obsah sdílí na svůj profil, nebo ho přepošlou jinému uživateli, který ho může sdílet s ostatními jakoukoliv formou. Sexting probíhá nejčastěji mezi vrstevníky, kteří se znají, ovšem je nutné zmínit, že není výjimkou posílání odhalených fotografií neznámým lidem, tím se myslí například lidem ze seznamky. Nejvíce se sexting vyskytuje u mladistvých, kteří mají tendenci objevovat sexuální vztahy a experimentovat. Neuvědomují si, že se v důsledku zasílání fotografií, ale i videí vystavují rizikům, které tato forma komunikace přináší. Za takové riziko se považuje zneužívání, vydírání či veřejný posměch a všechna tato rizika mohou mít fatální důsledky. Z právního hlediska může být sexting, v němž figurují mladistvé či nezletilé osoby, brán jako trestný čin i u osob starších patnácti let, což je paradox, protože zatímco sex je povolen od patnácti let, tak do osmnácti let je trestné ho dokumentovat a zveřejňovat.⁴²

K sextingu dochází nejčastěji v případech, kdy dojde k uzavření vztahu mezi přáteli nebo partnery. V roce 2005 došlo k prvnímu případu, kdy byl zmapován sexting a o rok později se tento jev objevil v České republice, od té doby počet případů stále narůstá, především díky rozmachu hojného používání sociálních sítí.⁴³

⁴⁰ Sborník studií, *Děti a online rizika*, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8

⁴¹ KOHOUT R., KARCHŇÁK R., *Bezpečnost v online prostředí*, Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, z. s., 2016, ISBN: 978-80-260-9543-9, str. 49.

⁴² ECKERTOVÁ L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5, str. 68.

⁴³ HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

2.1.1 Rizika sextingu

Sexting je považován za jeden z nejrizikovějších způsobů komunikace na internetu. Jeho důsledky mohou mít fatální dopad na oběť, na kterou je činěn nátlak, který může končit dehonestací, sebevraždou nebo sebepoškozením. Agresor se snaží prostřednictvím vydírání vymáhat z oběti další fotografie nebo videa. Jako prostředek k vydírání často využívá výhrůžku zveřejnění obsahu.⁴⁴

Mezi důvody, proč je sexting rizikový, řadíme:

- Po odeslání našeho citlivého či intimního materiálu ztrácíme nad jeho obsahem kontrolu. Tento obsah se může objevit na jakékoliv sociální síti, ale i mimo virtuální realitu. Příjemce obsahu může oběť ubezpečit, že si materiál nechá pouze pro sebe, ale není dobré tomuto sdělení dávat přílišnou váhu.

- Materiál může být kdykoliv použit proti oběti, s tím se pojí i případné vydírání.

- Sexting s nezletilým je považován za závažný trestný čin a může být brán jako šíření dětské pornografie či ohrožování mravní výchovy. Tento typ obsahu je v dnešní době internetu hojně vyhledávaný.⁴⁵

- Pokud obsah unikne do veřejného virtuálního světa, je těžké jej vymazat, dokonce může být dostupný několik let. Obsah se ve většině případů šíří virálně, takže během několika málo hodin může být dostupný na několika serverech a stránkách.⁴⁶

Materiály obsahující lechtivé fotografie nebo videa jsou ve většině případů rozepisovány záměrně, ale stejně tak jsou vytvářeny, protože oběti o jejich pořízení věděly, nebo se záměrně na vytvoření materiálu podílely. Kromě vzájemné výměny odhalujících zpráv s partnerem je druhou možností komunikace s neznámými lidmi na různých serverech. Těchto serverů je na internetu několik a díky tomu můžeme na sexting nebo pouze na návrhy k sextingu narazit v seriózních chatovacích místnostech.⁴⁷

Ke kanálům, přes který tento druh komunikace probíhá, zařazujeme nejčastěji e-mail nebo různé aplikace, jako je například již zmiňovaný Snapchat, který funguje na principu, že se fotografie po otevření do 10 sekund smaže. Je nutné brát v potaz, že smazání fotografie po časovém limitu není zárukou vymazání obsahu z internetu, protože příjemce

⁴⁴ KOHOUT R., KARCHŇÁK R., *Bezpečnost v online prostředí*, Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, z. s., 2016, ISBN: 978-80-260-9543-9.

⁴⁵ KOŽÍŠEK M., PÍSECKÝ V., *Bezpečně n@ internetu*, Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, ISBN: 978-80-2475595-3.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

si může pořídit záznam z obrazovky, a tím si materiál uložit. V případě vydírání je důležité si dotyčného zablokovat a nebýt s ním nadále v kontaktu, ale před tímto krokem si zálohovat veškerý materiál, ve kterém k vyhrožování nebo vydírání dochází.⁴⁸

2.1.2 Sexting jako nástroj dětské pornografie

Dětská pornografie bohužel existovala dávno před vznikem internetu, ale nyní je internet hlavním médiem pro šíření tohoto obsahu. Chybou je, že si rodiče myslí, že pokud jejich dítě neumí číst a psát, není ve virtuálním světě ohrožené. Je nutné podotknout, že děti jsou velice učenlivé, obzvlášť dnešní generace a díky tomu si umí najít různé webové stránky stejným způsobem, jaký okoukaly od rodičů. Pokud počítač, který rodina vlastní, má webkameru a mikrofon, není pro dítě problém se ocitnout na serveru, který je pro něj nebezpečný. Bylo zaznamenáno několik případů, kdy útočník oběti odeslal přes virtuální síť vir, díky kterému se napojil na webkameru a ta pořizovala záznam i v momentu, kdy byl počítač vypnutý. Díky tomu měl útočník několik intimních či osobních záznamů.⁴⁹

Do nelegálního konání zařazujeme již zmíněnou dětskou pornografii.⁵⁰ Jiří Dunovský definuje pojem dětské pornografie jako: „...*jakékoli zpodobnění dítěte účastnícího se skutečné nebo předstírané explicitní sexuální aktivity, ať už je toto zpodobnění provedeno jakýmkoli způsobem, a rovněž tak jakékoli zpodobnění sexuálních orgánů dítěte určené primárně k sexuálním účelům.*“⁵¹

⁴⁸ KOŽÍŠEK M., PÍSECKÝ V., *Bezpečně n@ internetu*, Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, ISBN: 978-80-2475595-3.

⁴⁹ HRONOVÁ Z., *Lidé se bojí špehování webkamerou a skupují krytky. Hacker neútočí na běžné lidi, říká expert - Aktuálně.cz. Magazín - Aktuálně.cz 24. června 2016* [online]. Copyright © [cit. 2019-08-09]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/lide-se-boji-spehovani-webkamerou-a-skupuji-krytky-hacker-ne/r~9a8d4984379a11e6bc7c0025900fea04/>.

⁵⁰ HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

⁵¹ Tamtéž, str. 60.

2.2 Hoax

Název hoax má široký význam a v překladu znamená mystifikace, falešná zpráva, kanadský žert, výmysl, poplašná zpráva. Pro shrnutí je to vždy zpráva, která se nezakládá na pravdě. Hoax vzniká z několika důvodů. Například: chceme pobavit další uživatele sociální sítě, vyvolat strach, manipulovat s názory lidí, udělat si legraci z důvěřivých uživatelů, zaujmout, ohromit, či přilákat pozornost. Hoax se využívá i za účelem poškodit instituci, firmu, značku nebo určitý výrobek. Dříve se hoax šířil pomocí e-mailu, nyní je častější šíření přes Facebook, WhatsApp nebo Viber. Na internetu koluje mnoho hoaxů. Ovšem není problém si každou informaci ověřit, protože existují stránky, které se falešným zprávám věnují.⁵²

Mezi takové stránky řadíme například www.hoax.cz, jejímž cílem je informovat uživatele o těchto zprávách, aby se vyvarovali následným nepříjemnostem, které mohou vyvolat. Na této webové stránce je možné najít nejen definici hoaxu, ale i postup jak zabránit příjmu hoaxových zpráv. V tomto případě je doporučováno provádět kontrolu e-mailu tzv. antispamovým filtrem.⁵³

2.3 Happy slapping

„Happy slapping označuje natáčení reálného fyzického napadení nic netušící oběti. Natáčení fyzického nebo sexuálního útoku a jeho zveřejnění je častým prostředkem kyberšikany.“⁵⁴

Obětí je ve většině případech náhodná osoba, která prochází kolem agresorů. Agresorů je více, protože zatímco jeden či více napadnou oběť, další pořizuje záznam z tohoto napadení. Záznam je pořizován na mobilní telefon či kameru a poté je šířen po sociálních sítích. Cílem tohoto napadení je získat co nejvíce šokující a originální dokument, který ostatní uživatele zaujme. Kritériem pro úspěch je především počet

⁵² KOHOUT R., KARCHŇÁK R., *Bezpečnost v online prostředí*, Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, z. s., 2016, ISBN: 978-80-260-9543-9.

⁵³ DŽUBÁK J. & HOAX.cz *Co je to hoax*. [online] Praha [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: <https://www.hoax.cz/hoax/co-je-to-hoax>.

⁵⁴ ECKERTOVA L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5.

zhlédnutí, sdílení, lajků a míra brutality. Český překlad rozhodně neodpovídá činu, který je páchán.⁵⁵

Poprvé byl tento druh kyberšikany zaznamenán ve Velké Británii v roce 2004, ale přesný název dostal v novinovém článku o rok déle. Společnost tento jev přijala jako nevhodný žert, ale má konzistentní tendenci. Happy slapping se v tom samém roce objevil i v České republice, Policie ČR pozatýkala gang zvaný Plameňák, který natáčel napadení náhodných kolemjdoucích a poté tyto záznamy zveřejňoval na internetu.⁵⁶

2.4 Kybergrooming

„Kybergrooming je psychická manipulace prostřednictvím moderních komunikačních technologií s cílem získat důvěru oběti, vylákat ji na osobní schůzku a zpravidla sexuálně zneužít.“⁵⁷

Název *kybergrooming* pochází z anglického slova grooming nebo také allogrooming, což v překladu znamená synonymum milostného poměru, péče, důvěry nebo rodičovské lásky. Pachatel se nejprve snaží získat důvěru dítěte, toho se snaží docílit prostřednictvím role, ve které ze sebe dělá člověka, který dítěti ve všem rozumí, jak ve vztahu s rodiči, který bývá v adolescentním období krušný, tak ve vztahu s přáteli. Kybergrooming probíhá na synchronní a asynchronní komunikaci a je prvotním krokem k spáchání vážného trestného činu jako je například znásilnění, distribuce dětské pornografie a v nejhorších případech vraždy.⁵⁸

Ve většině případů si oběti myslí, že potkali někoho ve stejné věkové kategorii, kdo jim rozumí a prožívá stejné situace jako oni, ale ve skutečnosti komunikují s dospělým člověkem, jehož cílem je oběť k sobě citově připoutat a pak ji zneužít.⁵⁹

Průměrnému groomerovi stačí méně než 8 minut k tomu, aby navázal s obětí online komunikaci a začal řešit sexuální témata. Počáteční otázky se zdají býti neškodné,

⁵⁵ ECKERTOVÁ L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5.

⁵⁶ KOHOUT R., KARCHŇÁK R., *Bezpečnost v online prostředí*, Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, z. s., 2016, ISBN: 978-80-260-9543-9.

⁵⁷ Tamtéž, str. 50.

⁵⁸ Sborník studií, *Děti a online rizika*, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8.

⁵⁹ Tamtéž.

ale i přesto jsou oběti nepříjemné. Proces, při kterém dochází k manipulování oběti, má několik fází:

1) Navázání přátelství, vzbuzení důvěry, snaha izolovat oběť

Groomer se zpočátku snaží u oběti vzbudit důvěru. Důvěry se snaží docílit prostřednictvím soucítění, utvrzuje oběť v tom, že chápe její životní situace a snaží se dostat do role kamaráda. Často s dětmi řeší citlivá témata, jako např. dospělé problémy rodičů nebo sexuální život dospělých. Útočníci často oběti zasílají pornografické materiály a snaží se oběť izolovat od její rodiny a přátel. V této části groomer často získá osobní informace o dítěti, tedy kde bydlí, kam chodí na školu nebo jeho telefonní číslo.

2) Podplácení prostřednictvím dárků, vytváření vztahu

Agresor si snaží svou oběť získat různými dary, jak materiálními, tak nemateriálními. Za materiální považujeme oblečení, šperky nebo hračky, do nemateriálních například návštěvu kina. Dítě dostává dárky bez konkrétní příčiny.

3) Vyvolání emoční závislosti oběti na útočnickovi

Groomer v této etapě zná citlivé informace o dítěti, kterých může využít ve svůj prospěch. Děti pak často lžou rodičům o tom, s kým se kamarádí, s kým tráví svůj volný čas, nesvěřují se jim se svými problémy a důvěřují pouze útočnickovi, který je pro ně důvěrníkem a blízkým přítelem.

4) Osobní setkání

Pokud nedošlo k osobnímu setkání již v emoční fázi, je jen otázkou času, kdy k reálnému setkání dojde. Takové setkání může být realizováno návštěvou kina, procházkou v parku nebo návštěvou bytu groomera, většinou si útočník vybírá klidná místa bez dalších svědků.

5) Sexuální obtěžování a zneužití dítěte

Poslední etapa, která je následkem osobního setkání.⁶⁰

Místa výskytu kybergroomingu:

Jak již bylo zmiňováno, kybergrooming je vázán na synchronní a asynchronní komunikaci a nejčastěji se s ním setkáváme v rámci sociálních sítí, které jsou mezi dětmi a mládeží nejoblíbenější. V posledních letech, ale i v současnosti, mezi populární sociální sítě patří především Facebook, Twitter a Instagram. Jedno z dalších útočišť agresorů jsou veřejné chaty a internetové seznamky, které slouží jako platformy pro vyhledávání nových obětí.⁶¹

Doba jde neustále dopředu a s ní i způsoby, jak získávat nové oběti. Predátoři si podávají různé inzeráty, které přislíbují rychlý přivýdělek nebo kariéru, po které mladí lidé sní. Dalším z jejich revírů jsou herní portály, jež umožňují navázat online komunikaci s protihráčem.⁶²

2.4.1 Chování kybergroomera

Útočníkem, tedy kybergroomerem, jsou zpravidla lidé, kteří se ve vztahu s dětmi cítí bezpečněji než s dospělými. Útočníci jsou z různých sociálních vrstev, ale z průzkumů vyplývá, že se nejčastěji jedná o lidi se středoškolským vzděláním, kteří jsou zaměstnaní, ale mají přístup k internetu v průběhu celého dne. Jsou specifictí svou trpělivostí k dětem, protože budovat si s dítětem vzájemný vztah dokážou po dobu několika měsíců. Často dětem ve virtuálním světě dokazují svoji lásku, o které tvrdí, že bude pokračovat i v reálném světě, až se osobně setkají. Do konverzace začleňují sexuální otázky a po oběti žádají intimní fotografie nebo kybersex. Viz kapitola 2.1. Sexting.⁶³

⁶⁰ HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

⁶¹ SZOTKOWSKI R., KOPECKÝ K., KREJČÍ V., *Nebezpečí internetové komunikace IV*, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, ISBN: 978-80-244-3912-9.

⁶² Tamtéž.

⁶³ HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

Rozdělujeme dvě základní identity útočníka:

a) Statická identita – útočník má vytvořenou jednu identitu, přes kterou oslovuje své oběti.

b) Dynamická identita – identita útočníka je upravována podle potřeby, to znamená, že na svém profilu mění své pohlaví, věk, přezdívky, zájmy a jiné osobní údaje podle toho, kterou oběť chce kontaktovat, aby ji zaujmul.

Pro útočníka je mnohem náročnější udržovat dynamickou identitu. Většinou komunikuje s několika oběťmi současně, a proto si musí zapamatovat, co které sdělil. Pro potencionální oběť je jednodušší poznat kybergroomera s dynamickou identitou, který svůj profil neustále pozměňuje, což je jeden z faktorů nápadných rysů.⁶⁴

Útočníci rádi vystupují pod tzv. „Falešnou autoritou“. Svě oběti tvrdí, že jsou významní představitelé určité firmy, a proto mají širší možnosti než jejich vrstevníci.⁶⁵

Kromě falešné identity je hojně vyskytujícím jevem efekt zrcadlení, při kterém se útočník tváří jako odraz v zrcadle oběti. Pokud se mu oběť svěří s pocitem osamění, agresor si vymyslí situaci, proč má stejný pocit. Prostřednictvím tohoto efektu navozuje pocit přátelství.⁶⁶

2.4.2 Oběti kybergroomingu

Oběti tohoto napadení jsou z různých socioekonomických úrovní ve společnosti. Z hlediska věku a pohlaví jsou nejčastějšími oběťmi dívky v pubertálním věku, což znamená dívky ve věku 13 až 17 let. Negativní důsledky ve většině případů oběť doprovází po celý život. Tyto dopady vedou k problémům v oblasti duševního zdraví, vzniku různých poruch chování a různých závislostí. Problémy se nevyskytují pouze při zneužívání v reálném světě, ale i v tom virtuálním. Čím mladší oběť je a čím déle

⁶⁴ SZOTKOWSKI R., KOPECKÝ K., KREJČÍ V., *Nebezpečí internetové komunikace IV*, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, ISBN: 978-80-244-3912-9.

⁶⁵ HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

⁶⁶ SZOTKOWSKI R., KOPECKÝ K., KREJČÍ V., *Nebezpečí internetové komunikace IV*, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, ISBN: 978-80-244-3912-9.

je zneužívána, tím větší a závažnější implikace nastává. U poškozeného dochází k narušení vztahu k sobě samému, ale i k narušení mezilidských vztahů, což vede k vyvolání trýznivých pocitů a nemožnosti se s tímto zneužitím sám vyrovnat.⁶⁷

Oběti jsou zpravidla uzavřené do sebe, nedůvěřují okolí a mají problém navazovat vztahy. Důležitou roli hraje podpora ze strany rodiny, pokud dítě podporu nemá, může celá situace vést k fatálním následkům.⁶⁸

Nejčastějším objektem zneužití jsou ženy, u kterých později dochází k nedůvěře v partnera a vyššímu výskytu sexuální poruch. U mužů dochází k znejistění ve své mužské roli, a i přes to, že pachatelkou byla žena, tak může dojít ke změně sexuální orientace.⁶⁹

Mezi nejčastější typy obětí řadíme děti, které mají nízkou sebeúctu a nedostatek sebedůvěry, protože je lze snadněji fyzicky a citově izolovat, také děti, které mají emocionální problémy a oběti, které jsou v nouzi, poněvadž často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku. Dále děti, které jsou naivní a přehnaně důvěřivé, jelikož jsou náchylnější ke komunikaci s cizím člověkem a mají problém rozeznat rizikovou komunikaci. Posledním typem jsou adolescenti, kteří se v tomto životním období zajímají o lidskou sexualitu a jsou ochotni o ní diskutovat.⁷⁰

2.4.3 Prevence kybergroomingu

U dětí je důležitá komunikace, kterou je možné předcházet možnému zneužití. Mnoho rodičů na vzdělávání v oblasti sociálních sítí rezignují a neřeší nástrahy, které dětem hrozí, protože jim důvěřují a v naivitě doufají, že jejich dítě by si nikdy nepsalo s cizím člověkem a už vůbec nesdělovalo osobní informace, které by mohla druhá strana zneužít. To je důvodem, proč své děti nechávají v online světě bez dozoru. Naivita není pouze ze strany rodičů, ale i dětí, které se díky ní stávají oběťmi virtuálních predátorů. Je tedy

⁶⁷ Sborník studií, *Děti a online rizika*, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

⁷⁰ KOPECKÝ K., KREJČÍ V., *Rizika virtuální komunikace*, Olomouc, Net University, 2010, ISBN: 978-80-254-7866-0.

důležité, aby se rodiče vzdělávali a udržovali určitý krok s technologiemi a díky tomu měli nadhled nad nebezpečími, která dětem hrozí.⁷¹

Děti ve svých rodičích vidí vzor a právě rodiče by své děti měli naučit, jak se v kybernetickém prostoru chovat k ostatním. Důležitá je kontrola. Kontrolu lze provádět například náhledem do historie vyhledávání nebo čtením konverzace. V případě nalezení závadné konverzace je nejlepším krokem kontaktovat Policii ČR.⁷²

2.5 Kyberstalking

Synonymum pro slovo stalking je pronásledování či slídění, ale do českého významu se nepřekládá. Tomuto termínu se věnují především lidé z oboru psychologie, psychiatrie a kriminologie. „*Rozumí se jím chování, zahrnující opakované a vytrvalé pokusy o navázání nevyžádaného kontaktu či komunikace, jež u oběti vzbuzuje obavy nebo diskomfort.*“⁷³ Toto chování je často provázeno agresivitou jedince. Při stalkingu agresor svoji oběť pronásleduje, obtěžuje a omezuje ji. Při kyberstalkingu dělá to samé, ale prostřednictvím sociálních sítí a dalšími možnými technologiemi, které dnešní doba nabízí. Stalker narušuje privátní sféry života oběti a perzistentně obtěžuje nejen ji, ale v některých případech i rodinu či blízké.⁷⁴

Kyberstalking je kontinuální proces, je pro něj charakteristická setrvačnost a vytrvalost, ale v kyberprostoru může být zaměňován s online obtěžováním či zneužíváním, je nutné podotknout, že tyto termíny jsou prvky kyberstalkingu. V kyberstalking se mění až v momentu, kdy je online obtěžování dlouhodobé, systematické a v oběti vzbuzuje pocity strachu. Prostřednictvím internetové anonymity má stalker enormní prostor pro sledování své oběti.⁷⁵

⁷¹ KOHOUT R., KARCHŇÁK R., *Bezpečnost v online prostředí*, Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, z. s., 2016, ISBN: 978-80-260-9543-9.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Sborník studií, Děti a online rizika, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8.

⁷⁴ ECKERTOVÁ L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5.

⁷⁵ Sborník studií, Děti a online rizika, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8.

Důsledky tohoto obtěžování způsobují psychickou a emocionální újmu a často se z virtuálního světa přesunou do reálného. Pro útočníka je typická vytrvalost a systematicčnost. Jeho identita záleží na typu oběti, to je jeden z důvodů, proč je proměnlivá. Tito lidé jsou řazeni mezi nejhorší postavy, které se na internetu pohybují.⁷⁶

Základní projevy kyberstalkingu: ⁷⁷

1. Opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť

Útočník se snaží trvanlivě kontaktovat oběť prostřednictvím e-mailů, SMS zpráv, telefonátů a přes různé sociální sítě. Obsah těchto zpráv je všestranný, poněvadž sdělení může být příjemné, lichotící, ale také urážející či zastrašující. Výjimkou nejsou zprávy zprvu milé, ale postupně po ignoraci ze strany oběti, se stávají urážejícími. V rámci těchto zpráv je využívána široká škála citů, začínaje od projevů lásky, končící vulgárním obsahem.

2. Demonstrování moci a síly útočníka

Zprávy od útočníka obsahují přímé a nepřímé výhrůžky, které mají za cíl vyvolat v oběti pocity strachu, obavy a nejistoty. Do této kategorie je zařazováno fyzické pronásledování oběti v místech, která navštěvuje. Výjimkou zde nejsou ani výhrůžky fyzického napadení. Toto vše agresor doplňuje zprávami, ve kterých oběti oznamuje, že ví, co dělá, kde je a co má na sobě.

3. Realizace výhrůžek

Pokud se nenaplnily požadavky stalkera, kterých po oběti vyžadoval, je jeho dalším krokem uskutečnění těchto výhrůžek a případné fyzické napadení.

⁷⁶ Sborník studií, Děti a online rizika, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8.

⁷⁷ KOPECKÝ K., *Stalking a kyberstalking nebezpečné pronásledování*, Olomouc, 2010, ISBN: 978-80-254-7737-3.

4. Stalker se angažuje do role oběti

Častým jevem je vydávání se stalkera za oběť, kdy tvrdí, že ze strany reálné oběti je označení za kyberstalking pouze osobní msta. Snaží se přes důkazy dokázat, co vše pro oběť dělá a jak se pro ni obětuje. Tímto chováním se snaží obrátit veřejné mínění na svou stranu.

5. Pokus o poškození reputace oběti stalkerem

Stalker roznese o oběti hoax, jejímž záměrem je očernit její reputaci.⁷⁸

2.5.1 Chování kyberstalkera

Je náročné vymezit přesnou typologii *kyberstalkerů*. Existují typologie offline stalkerů, které jsou přebírány k online stalkerům a napomáhají tuto typologii alespoň z části rozpoznat. Na rozdíl od stalkování, je kyberstalking mnohem jednodušší. Základním rozdílem je, že zatímco offline stalker musí svou oběť pronásledovat fyzicky, což vyžaduje spoustu času, online stalker svou oběť pronásleduje kdykoliv a kdekoliv. Moderní komunikační technologie mu umožňuje pronásledovat několik obětí ve stejný čas. Ve většině případů vede kyberstalkera k tomuto činu touha po ovládnutí moci nad obětí, a to především prostřednictvím strachu. Útočník se snaží získat informace o svém cíli všemi různými způsoby.⁷⁹

Existuje několik typologií stalkerů, za obecnější je považována typologie Vernona Gerbetha, který rozlišuje dvě kategorie. Jako první je psychopatická osobnost, tato osoba je zpravidla muž, který nemá žádnou duševní poruchu. Jeho oběti mu jsou důvěrně známé a obtěžování může být anonymní. Na protipólu je osobnost, u které nezáleží na pohlaví, jeví známky duševní poruchy a neuvědomuje si svoje chování, oběti jsou zcela cizí a pokouší se je kontaktovat sám.⁸⁰

⁷⁸ KOPECKÝ K., *Stalking a kyberstalking nebezpečné pronásledování*, Olomouc, 2010, ISBN: 978-80-254-7737-3.

⁷⁹ *Sborník studií, Děti a online rizika*, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8.

⁸⁰ HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

2.5.2 Oběti kyberstalkingu

Téměř v polovině případů není známa identita útočníka, pokud oběť identitu zná, jedná se o osobu, která byla důvěrně známá. Toto obtěžování je často přesouváno z virtuálního světa do světa reálného. Následky kyberstalkingu můžou být trvalé. Oběť se cítí neustále ve střehu, je pod tlakem a pocítuje úzkost k okolnímu světu. Tyto stavy doprovází deprese a stres. Často bývá narušen duševní stav, který doprovází například posttraumatická stresová porucha. Je důležité si uvědomit, že kyberstalking probíhá dlouhodobě a dlouhodobé jsou i jeho následky. Je narušená osobní sféra života, protože oběť se snaží vyhybat společenským aktivitám, kterým se věnovala před napadáváním.⁸¹

Obětí kyberstalkingu se může stát každý bez ohledu na pohlaví, věk, sociální postavení, sexuální orientaci a jiných kritérií. Studie ovšem dokazují, že nejčastějšími oběťmi jsou lidé bez partnera po čerstvém rozchodu.⁸²

3 Rizika sociálních sítí

Sociální sítě jsou již několik let diskutovaným tématem. Sociologové tvrdí, že si uživatelé neuvědomují rizika, která obnáší a neumí s nimi pracovat. Za primární riziko je považováno nečtení podmínek užívání sociálních sítí. V rámci této nevědomosti lidé sdílejí své osobní informace bez toho, aniž by věděli, že přístup k údajům může získat třetí strana, pro kterou jsou osobní informace a údaje cenným artiklem a je možno s nimi obchodovat.⁸³

Není nic neobvyklého, že si firmy prolustrují své potencionální zaměstnance na sociálních sítích a podle toho se rozhodnou o přijetí. Existují i případy, kdy pojišťovna odmítla pojistné plnění v rámci úrazu, který klient uvedl, protože v době údajného úrazu

⁸¹ HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

⁸² KOPECKÝ K., *Stalking a kyberstalking nebezpečné pronásledování*, Olomouc, 2010, ISBN: 978-80-254-7737-3.

⁸³ KOHOUT R., KARCHŇÁK R., *Bezpečnost v online prostředí*, Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, z. s., 2016, ISBN: 978-80-260-9543-9.

na své sociální síti přidával příspěvky, jak se aktivně věnuje svému koníčku, který by v případě zranění nemohl vykonávat.⁸⁴

Nejen na sociálních sítích, ale i v celém kyberprostoru na uživatele číhá několik rizik, které jim mohou zkomplikovat a ovlivnit celý život. Je důležité si uvědomit, jaké faktory přispívají k viktimizaci v kyberprostoru, protože internet jako takový není nebezpečný, nebezpečné prostředí z něj vytvářejí lidé, kteří se v tomto prostoru vyskytují. Za jednu z nástrah jsou považováni „Sociální inženýři“, kteří manipulují s lidmi za účelem získání určité informace, která je pro ně prospěšná nebo za účelem provedení určitého úkonu. Útoky jsou prováděny za pomoci prvků manipulace a přesvědčování, zatímco některé ataky jsou plánované a mířené na konkrétní osobu či skupinu, jiné jsou pouze náhodné a mají za cíl oslovit co největší skupinu lidí. Cílem je získat informace, které mohou náležitě využít, jako je například získání čísla platební karty nebo hesla. Pro získání hesla existuje jednoduchý trik. Každý uživatel má svůj účet zabezpečený náhradním heslem, které použije v případě zapomenutí aktivního hesla. Náhradní hesla většinou obsahují odpověď na otázku, kterou je uživatel schopen zodpovědět ihned, např. „Jak se jmenoval Váš první domácí mazlíček?“. Útočník v tomto případě komunikuje s obětí dlouhodobě a otázku jí položí, aniž by si uvědomovala, že poskytuje takto důležitou informaci k nabourání soukromí. Překonat překážku v podobě bezpečnostní otázky poté, co ji oběť nevědomky sdělila, není pro útočníka žádný problém a přihlásit se do příslušného e-mailu je už velice jednoduché.⁸⁵

Mladiství (a nejen oni) na sociálních sítích neustále něco vyhledávají. Současná generace je upnutá na sociální síti a sleduje veškeré novinky, kdo sdílel nějaké příspěvky a kdo jim napsal přes chat. Přesto existují lidé, kteří jsou opatrní a uvědomují si rizika sociálních sítí. Strach mají především z osobních údajů, které sdílí, a vědí, že několik aplikací má k těmto datům přístup. Podle průzkumu Technet.cz je právě mládež nejméně obezřetná se sdílením svých dat. Neuvědomují si, že se vystavují ke šmírování a kyberstalkingu.⁸⁶

⁸⁴ KOHOUT R., KARCHŇÁK R., *Bezpečnost v online prostředí*, Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, z. s., 2016, ISBN: 978-80-260-9543-9.

⁸⁵ KOŽÍŠEK M., PÍSECKÝ V., *Bezpečně n@ internetu*, Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, ISBN: 978-80-247-5595-3.

⁸⁶ ECKERTOVÁ L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5.

Díky anonymitě probíhá konverzace jinak než v reálném světě a nikdy si nemůžeme být 100 % jisti, kdo je na druhé straně chatu. Útočníci tak mohou získat intimní fotografie, urážet, vydírat a nutit oběť k reálnému setkání, a to vše anonymně. Tato konverzace může mít fatální následky v podobě psychického či fyzického ublížení, v nejhorších případech končí smrtí. USA a Kanada si uvědomují tento problém a snaží se proti němu bojovat pomocí preventivních opatření. Následkem nepropracovaného systému u nás v ČR žáci nahrávají učitele při vyučování za cílem zesměšnění. Mladiství poté tuto nahrávku nahrají na internet a ta už si žije svým vlastním životem. Na rozdíl od Velké Británie jsou v České republice učitelé téměř bezbranní. Ve Velké Británii mají možnost učitelé dětem zabavit mobilní přístroj a udělit určité sankce. Rizik na sociálních sítích je několik, ale to největší a nejvyskytovanější riziko je kyberšikana.⁸⁷

3.1 Kyberšikana

Cyberbullying, tedy *kyberšikana* je forma psychické šikany. Zatímco šikana probíhá v prostředí reálném, kyberšikana v prostředí virtuálním, ale zásadní rozdíly zde nenajdeme. Hranice mezi popichováním, vtipkováním a skutečným ublížením je velmi tenká a kyberšikana je často propojena s klasickou šikanou. „*Dr. Michal Kolář, odborník v oblasti šikany, hovoří o kyberšikaně, pokud dítě nebo skupina dětí úmyslně, zpravidla opakovaně ohrožuje, pronásleduje a týrá psychicky jiné děti a zneužívá k tomu mobilní přístroje a internet, přičemž hlavním cílem je ublížit dítěti.*“⁸⁸ Podle jiných odborníků kyberšikana není vždy úmyslná. Univerzita v Britské Kolumbii na základě svého výzkumu zveřejnila, že 95 % útočníků bralo kyberšikanu pouze jako vtip, který se vymkl kontrole.⁸⁹

Tento pojem se začal zkoumat až v letech 2009-2010, do té doby o něm rodiče ani učitelé neměli takový přehled a nevěděli, co to vlastně kyberšikana je. Z výzkumu E-bezpečí vyplynulo, že většina mladistvých tomuto pojmu nerozumí a pouze 18 % ví, co to

⁸⁷ *Sborník studií, Děti a online rizika*, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8.

⁸⁸ ECKERTOVÁ L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5, str. 65.

⁸⁹ ECKERTOVÁ L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5.

znamená. Význam pojmu se dozvěděli ve škole, v médiích nebo od rodičů. Bohužel ve většině případů se oběti kyberšikany nikomu nesvěří. Rozvoj kyberšikany se rozmohl díky přístupnosti internetu a mediální vybavenosti dnešní doby, protože 96 % mladistvých ve věku 14-15 let vlastní mobilní telefon, z toho 91 % má přístup k internetu. Výzkum dále zjistil, že útočník často pochází ze stejné školní třídy jako oběť. Počet útočníků závisí na technickém provedení kyberútoku, pro příklad: kyberútok uvidí méně mladistvých na uzavřené sociální skupině než na veřejné facebookové stránce. Psycholog John Suler tvrdí: „*Je známé, že lidé říkají a dělají v kyberprostoru věci, které by obvykle v normálním (face-to-face) světě neřekli a neudělali. Cítí ztrátu omezení, odhazují svou plachost a vyjadřují se otevřeněji. To je ale meč o dvou ostrých. Někdy tak sice lidé povědí do světa na sebe velmi osobní věci a prozradí své skryté emoce, strachy či přání. Na druhé straně to ale nemusí být jen akt laskavosti a vlídnosti. Často to jsou i sprostoty, drsná kritika, zlost, nenávisť, a dokonce i hrozba.*“⁹⁰

U agresora a oběti nezáleží na věku, pohlaví, postavení v sociální skupině a fyzické síle v reálném životě, to znamená, že agresorem, stejně tak jako obětí, se může stát každý. Prostředky kyberšikany jsou nejčastěji mobilní telefony, e-mail a chaty na sociálních sítích. Útočníci činnost provádí například prostřednictvím textových zpráv za pomoci SIM karty na jedno použití, kterou lze vyměnit po vyčerpání kreditu, útočník tak zůstane v anonymitě a oběť se nedozví, kdo stojí za zprávami. Zprávy mají ve většině případů útočný či výhružný obsah, který má za cíl dotyčnému ublížit. Agresoři své oběti nekontaktují vždy pouze prostřednictvím zpráv, ale i telefonáty, při kterých napadaného opakovaně prozvánějí, a když příjemce telefon zvedne, neodpovídají. Případně již zmiňované oběti ukradnou telefon a rozhodnou se takto znepříjemňovat život lidem, které má ve svém okolí, díky tomu je daná oběť neprávem považována za agresora. Výhružné zprávy se nemusí posílat jen prostřednictvím mobilního telefonu, ale i internetu, přesněji e-mailem či v chatu. Založit si e-mail není nic složitého, agresoři tuto formu kyberšikany často využívají, protože je možné si adresu založit pod jakoukoliv cizí identitou nebo pod různým pseudonymem, aniž by museli mít strach, že jejich pravá identita bude odhalena. Stejně tak jako se vyvíjejí sociální sítě a technologie, nápady na nové prostředky kyberšikany přibývají. Převážně v posledních letech vzrůstá podání trestních oznámeních na neznámého pachatele za kyberšikanu. Policie České republiky

⁹⁰ Sborník studií, *Děti a online rizika*, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8, str. 54.

tyto případy řeší denně a ve většině případů je pachatel dopaden díky zjištění IP adresy, ze které jsou výhrůžné zprávy odesílány. Je důležité, aby si oběť veškeré materiály, kde je napadána, pečlivě uschovala například screenshotem, což znamená, že si „vyfotí“ svou obrazovku. Je nutné upozornit na to, aby si dotyčná osoba nemazala žádné konverzace, i přes to že je nepříjemné si v telefonu ponechat urážející či ponižující zprávy.⁹¹

*„Problém nastává v hledisku právním, neboť kyberšikana není právně nijak vymezena a je-li právně kvalifikována jako přešůpek, nemá ze současného stavu policejní orgán příliš možností, jak provozně lokalizační údaje vyžádat“.*⁹²

To tedy znamená, že: *„Kyberšikana stejně jako šikana není v České republice trestným činem. Takovéto chování ale může naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů.“*⁹³

3.1.1 Druhy kyberšikany:

- a) **Nářez (Flaming)** – Internetové diskuse, kde útočník píše oběti agresivním a útočným jazykem.
- b) **Obtěžování (Harassment)** – Jak nám název napovídá, útočník v tomto případě svou oběť obtěžuje, a to za pomoci útočných a urážlivých zpráv.
- c) **Pomlouvání (Denigration)** – Útočník rozesílá lži, drby a pomlvy, za cílem poškodit oběti pověst či dokonce zničit její vztahy.
- d) **Prozrazení (Outing)** – Tento druh kyberšikany se vyskytuje, pokud útočník prozrazuje tajemství a citlivé informace, aniž by o tom dotyčný věděl. Outing v angličtině znamená záměrné a veřejné oznámení například něčí homosexuality bez souhlasu.
- e) **Podvod (Trickery)** – Útočník přesvědčí oběť, aby veřejnosti vyzradila svá tajemství.
- f) **Vyloučení (Exclusion)** – Oběť je vyloučena z online skupiny, je jí zakázán přístup.

⁹¹ ROGERS V., *Kyberšikana*, Praha: Portál, s.r.o., 2011, ISBN: 978-80-7367-984-2.

⁹² *Sborník studií, Děti a online rizika*, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8, str. 46.

⁹³ ROGERS V., *Kyberšikana*, Praha: Portál, s.r.o., 2011, ISBN: 978-80-7367-984-2, str. 13.

g) **Předstírání (Impersonation)** – Agresor posílá komentáře a materiály pod cizím jménem.

h) **Kyberpronásledování (Cyberstalking)** – Opakované a především intenzivní obtěžování nebo ponižování.⁹⁴

3.1.2 Specifické znaky kyberšikany:

Útočníci skrývají svou identitu, jsou anonymní – většina útočníků používá falešná jména, emaily nebo telefonní čísla. Agresoři si dokáží vytvořit i několik identit najednou. Díky této anonymitě má agresor pocit neporazitelnosti a jeho útoky se zhoršují.

Nemění se místo a čas útoku – zatímco u šikany můžeme předpokládat, kde a kdy k napadení dojde, kyberšikana se může projevit kdekoliv a kdykoliv, když bude oběť připojena k internetu nebo u sebe bude mít telefon.

Uživatelé sociálních sítí se ve virtuálním světě chovají jinak než v tom reálném – Lidé mohou udávat naprosto odlišné údaje od těch reálných (pohlaví, věk, jméno, bydliště). Díky těmto údajům mohou s obětí lépe manipulovat, je to pro ně výzva, protože mohou psát a vyzkoušet si to, co by v reálném světě nikdy neřekli a neudělali.⁹⁵

Není pravidlem, že kyberšikana probíhá pouze mezi kamarády nebo spolužáky. Za specifickou formu považujeme kyberšikanu, která je cílená na učitele, kteří jsou oběťmi nových způsobů napadání a zesměšňování v on-line prostředí. Za nové formy agrese považujeme například tzv. „prankování“ učitele, prank v angličtině znamená darebáctví, lumpárna nebo šprým. V reálu to probíhá tak, že žáci učiteli provedou darebnost, kterou natočí na svůj mobilní telefon a následně tento záznam sdílí na sociální síti nebo si ho vzájemně přeposílají. Stále více se snaží žáci svého učitele napadat prostřednictvím různých hodnocení učitelů na internetu, kdy žáci píšou špatná hodnocení, která nejsou pravdivá a mají za cíl učitele poškodit. Podle výzkumu E-bezpečí se učitelé nejčastěji setkávají s kyberšikanou na sociálních sítích nebo prostřednictvím mobilního

⁹⁴ ROGERS V., *Kyberšikana*, Praha: Portál, s.r.o., 2011, ISBN: 978-80-7367-984-2.

⁹⁵ ČERNÁ A., *Kyberšikana průvodce novým fenoménem*, České Budějovice, Protisk, s.r.o., Grada, 2013, ISBN: 978-80-247-4577-0.

telefonu. Výzkum prokázal, že ve většině případů se na útocích na učitele podílejí především žáci, které učitel učí, ale v téměř jedné třetině se na napadání a obtěžování podílejí i rodiče žáků. Ředitelé a vedení škol nejsou ve většině případů o kyberšikaně svých zaměstnanců informováni. Z průzkumu je zřejmé, že v pouhých 15 % případů se vědělo, že k tomuto jevu dochází. Na učitele má toto napadání několik dopadů z fyziologické i behaviorální oblasti, jako jsou například poruchy spánku, konflikty v rodině, bolesti hlavy, zhoršení koncentrace nebo snížení imunity. Z emoční stránky prožívají nejčastěji vztek, smutek, trapnost, nejistotu a nechut' chodit do práce.⁹⁶

3.2 Prevence

Denně se objeví několik případů, kdy došlo k ublížení na zdraví díky kyberšikaně, v horším případě k sáhnutí na život. Teprve na základě těchto faktů začala společnost uvažovat o závažnosti, které může kyberšikana mít. Opatřením je například úprava legislativy. Mluvit o kyberšikaně s mladistvými je složité, ale důležité, protože děti byly vždy snadnou kořistí pro páchaní jakékoliv trestné činnosti, díky tomu že oplývají zvědavostí, která je v tomto věku přirozená a dychtí po tom zkoušet stále nové věci. Útočníci, kteří páchají internetovou kriminalitu, si toto uvědomují a dokáží toho patřičně využít.⁹⁷

*„Základním nástrojem boje proti kyberšikaně je samotná výchova dítěte. Děti, které vyrůstají v podnětném a zdravém sociálním prostředí, které jsou pozitivně motivovány a se kterými rodiče aktivně tráví svůj volný čas, které mají pevně dané hranice svého chování a napodobují pozitivní vzorce chování, nemají tendence ubližovat v budoucnu jiným lidem“.*⁹⁸ Rozhovory na toto téma jim mohou pomoci rozšířit informace o tomto problému a můžou se snažit tomuto druhu šikany předejít. *„Aby se zabránilo internetové viktimizaci, je bezpodmínečně nutné učit děti zásadám bezpečného používání internetu, a to od chvíle, kdy k němu poprvé usednou, vysvětlovat*

⁹⁶ KOPECKÝ K., SZOTOWSKI R., *Národní výzkum kyberšikany českých učitelů – výzkumná zpráva (základní výsledky) Projekt E-bezpečí, E-Bezpečí* [online] Olomouc. Copyright © [cit. 2019-08-03] Dostupné na WWW: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/86-kybersikana-ucitelu-2016-vyzkumna-zpraava/file>.

⁹⁷ HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

⁹⁸ ECKERTOVÁ L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5, str. 78.

*jim situace, do kterých se v kyberprostoru mohou dostat, a ujišťovat je, že si nemusí nechat líbit nic, co jim není příjemné“.*⁹⁹ Ovšem technologie se neustále rozvíjí, vznikají nové aplikace a pro rodiče je leckdy obtížné udržet krok v tomto rozvoji a vyznat se ve všech aplikacích, které nám dnešní technologie přinášejí, nehledě na to, že děti si dokáží najít různé klíčky, jak rodiče oklamat, aby neměli kontrolu nad jejich účty. Nejvíce využívaným způsobem je například přejmenování aplikace na název souboru spojený se školou, tedy například sociální síť Ask.fm přejmenují jako „Slovička–angličtina“.¹⁰⁰

Jedním z problémů je, že děti nechtějí své trápení sdělit rodičům z důvodu obavy, že jim bude zamezeno používání sociálních sítí a přístupu k internetu, byť tento restriktivní přístup je jeden z nejúčinnějších k omezení kyberšikany a jiných online rizik.
101

Prevence se provádí především na školách, na kterých se pořádají různé besedy o šikaně. Poznat, že si mladistvý prochází kyberšikanou nebo jakoukoliv jinou šikanou je složité, protože oběť se nechce s tímto problémem svěřit. Důvodem není nedůvěra rodičům nebo pedagogům, ale pocity, které jedinec zažívá (stud, pocit viny, pocit méněcennosti). Pokud se dítě svěří, je důležité tento problém nepřehlížet a začít ho okamžitě řešit. Nejlépe kontaktovat školu a snažit se zjistit aktuální dění, aby se kyberšikana neprohloubila. Je důležité si dát pozor při zjišťování útočníka, jelikož pouhá domněnka nestačí. Je špatné, pokud se pedagog nebo rodič bude domáhat přiznání kyberšikany od potencionálního útočníka. Nesprávné obvinění může mít špatné následky na psychiku. Pokud rodič nekontaktuje školu, do které oběť dochází, další možností je kontaktovat psychologa například v pedagogicko-psychologické poradně. Pokud je kyberšikana v silné fázi, je i možnost kontaktovat Policii ČR a v žádném případě se nesnažit kyberšikanu vyřešit sám. „*Speciální kapitolou taktiky vyšetřování je vedení rozhovoru. Je zřejmé, že úplně jiný rozhovor povedeme s oběťmi, jiný s agresory a jiný se svědky. Jinak budeme mluvit s rodiči obětí a jinak s rodiči agresorů. Velké odlišnosti budou i mezi konkrétními jednotlivci, například mezi různými agresory“.*¹⁰²

⁹⁹ HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9, str. 107.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ KOLÁŘ M., *Nová cesta k léčbě šikany*, Praha: Portál, s. r. o., 2011, ISBN: 978-80-7367-871-5.

¹⁰² Tamtéž, str. 189.

Při zjištění kyberšikany je důležité zachovat důkazy, kdy k ní docházelo. To znamená nemazat profily, chaty nebo emaily. Útočníka je možné zablokovat na všech sociálních sítích, ten tak nemůže svou oběť dále kontaktovat. Momentálně neexistuje způsob, jak stoprocentně předejít a chránit se před kyberšikanou, lze se pouze snažit předejít útokům.¹⁰³

Nyní k přesným bodům k prevenci kyberšikany:¹⁰⁴

1. Respektovat ostatní uživatele na sociálních sítích	6. Seznámit se s pravidly chatu
2. Zvážit odesílání osobních a citlivých údajů	7. Ignorovat podezřelé zprávy
3. Neuvádět svou skutečnou identitu	8. Nebýt příliš důvěřivý
4. Zvolení správného hesla	9. Zvážit obsah, který píšeme
5. Zabezpečit si všechny svoje účty	10. Nekomunikovat pod vlivem návykových látek

Tab. 1: Pravidla prevence kyberšikany

Jak jsem již zmiňovala, právě škola je prostředí, ve kterém se nejčastěji kyberšikana objevuje, přinejmenším v tom smyslu, že se aktéři, tedy oběť a agresor, znají ze školy. Díky tomu by se na prevenci neměli podílet pouze rodiče, ale i škola, která může spolupracovat s MŠMT či s různými neziskovými organizacemi.¹⁰⁵

Zvyšování povědomí o bezpečném používání internetu – tato strategie nevede ke snížení kyberšikany, ale informuje děti o tom, jak mají sociální sítě využívat, případně je naučit, aby ani oni neublížovali jiným a uvědomili si, že to, že sociální sítě používají z prostředí domova, tedy z pro ně bezpečného prostředí, neznamená, že nejsou v ohrožení.

Zvyšování povědomí o kyberšikaně – žáci by měli vědět, co pojem kyberšikana znamená, v jakém případě se této činnosti dopouští a v jakém případě je tato činnost páchaná na nich samotných. Důležité je, aby věděli, že se ohledně kyberšikany můžou

¹⁰³ KOLÁŘ M., *Nová cesta k léčbě šikany*, Praha: Portál, s. r. o., 2011, ISBN: 978-80-7367-871-5.

¹⁰⁴ KOČMÁNEK J., *Kyberšikana*. / *e-besedy.cz* [online]. Copyright © [cit. 2019-07-25] Dostupné z: <http://www.e-besedy.cz/internetova-bezpecnost/kybersikana.html>.

¹⁰⁵ ČERNÁ A., *Kyberšikana průvodce novým fenoménem*, České Budějovice, Protisk, s.r.o., Grada, 2013, ISBN: 978-80-247-4577-0, str. 133

obrátit na kohokoliv důvěryhodného ve škole, byť tato činnost není páchaná ve školním prostředí.

Preventivní programy proti školní šikaně – výše se můžeme dočíst, že kyberšikana je úzce spojená s šikanou, díky tomu programy, které jsou primárně určeny na prevenci proti šikaně, můžou předejít i kyberšikaně.

Intervence aneb co mohou pedagogové dělat – pokud se pedagog dozví, že jeden z jeho žáků je obětí kyberšikany, je důležité začít situaci okamžitě řešit. Důležité je, aby měla oběť u pedagoga důvěru. Dále by měl pedagog zmapovat situaci, co nejcitlivějším způsobem a jakým způsobem k viktimizaci dochází.

Systematická práce s aktéry – v tomto případě je lepší výpomoc psychologa. Agresoři často popírají vinu a pro oběť je obtížné o kyberšikaně mluvit. Důležitá je spolupráce s přihlížejícími, kteří mají objektivní pohled na věc. Samozřejmostí je přihlížející upozornit na to, že je vždy důležité kyberšikanu nahlásit.¹⁰⁶

3.3 Projekt E-Bezpečí

E-Bezpečí je národní projekt, který realizuje Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého. Záměrem projektu E-Bezpečí je informovat děti, rodiče a učitele o tom, co jsou to sociální sítě a jaká rizika s sebou nesou. Dále má projekt vytvořit pravidla, aby předešel těmto jevům, zesílit prevenci a informovanost. Tento projekt spadá pod portál Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, který vytváří různé programy pro školy. Projekt E-Bezpečí spolupracuje s psychology, pedagogy, sociology, ale i s různými firmami a snaží se upozornit na neinformovanost lidí.¹⁰⁷

¹⁰⁶ ČERNÁ A., *Kyberšikana průvodce novým fenoménem*, České Budějovice, Protisk, s.r.o., Grada, 2013, ISBN: 978-80-247-4577-0.

¹⁰⁷ KOŽÍŠEK M., PÍSECKÝ V., *Bezpečně n@ internetu*, Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, ISBN: 978-80-247-5595-3.

Cílem tohoto projektu není zakázat nebo omezovat činnost na internetu, ale spíše pomoci ho bezpečně užívat. Zaměřuje se především na rizika, která hrozí nejen mladistvým, ale i dospělým. E-Bezpečí je především terénní projekt, při kterém odborníci přednáší nejen na školách, ale podnikají i různé preventivní vzdělávací akce. Tento projekt funguje od roku 2008 a je podporován například MŠMT nebo Policií ČR. Nyní poskytuje pomoc několika uživatelům denně. Za sesterský projekt můžeme považovat E-Synergie, který se zabývá vzděláváním učitelů.¹⁰⁸

Projekt E-Bezpečí se také zabýval problematikou kyberšikany učitelů. Výzkum zjistil, že útočníkem není vždy žák, ale i rodič nebo kolegové. Většina učitelů se tento problém snaží vyřešit zablokováním. Na internetových stránkách projektu je poradna pro rizika na internetu, do které může napsat každý, ovšem musí vyplnit své údaje, aby se předešlo zneužívání této poradny za účelem vtípu. Odborník na daný problém odpoví a snaží se pomoci.¹⁰⁹

3.3.1 Další projekty

Důležité je zmínit také další projekty, které napomáhají při nebezpečí, které se skrývá na internetu a sociálních sítích, například:

Horká linka

Tato služba je internetové kontaktní centrum, které přijímá hlášení o nežádoucích příspěvcích na internetu. Primárním cílem je odstranění nezákonného obsahu z internetu v co nejkratší době od chvíle, kdy se o takovém obsahu pracovníci Horké linky dozví. Nezákonný obsah lze ohlásit na webových stránkách pomocí anonymního formuláře. Pokud uživatel zadá svou e-mailovou adresu, může dostat zpětnou vazbu, jak bylo s nahlášením obsahu naloženo. Horká linka spolupracuje s Facebookem, díky kterému může rychleji vyřešit nevhodný či nezákonný obsah. Za takový obsah považujeme například falešný profil, náznaky sebepoškozování či šikanování.¹¹⁰

¹⁰⁸ Tiskoviny pro učitele a rodiče – E-Bezpečí. *Projekt E-bezpečí – E-Bezpečí* [online] Praha [cit.2019-08-10]. Dostupné na WWW: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/vzdelavani/tiskoviny-pro-ucitele-a-rodice>.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ KOŽÍŠEK M., PÍSECKÝ V., *Bezpečně n@ internetu*, Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, ISBN: 978-80-247-5595-3.

Sdružení linka bezpečí

Linka bezpečí poskytuje poradenství a telefonickou krizovou pomoc dětem a mladistvým, jejichž životní situace se dostala do takového rozměru, že ji nedokážou či nemohou zvládnout vlastními silami. Linku bezpečí je možné kontaktovat několika způsoby, například telefonicky či zasláním e-mailu. Záleží pouze na dítěti, zda se rozhodne zůstat v anonymitě.¹¹¹

Sdružení nabízí službu i pro rodiče tzv. Rodičovské linky, která nabízí telefonickou krizovou intervenci, ovšem tato služba je zpoplatněna.¹¹²

Bílý kruh bezpečí

Občanské sdružení, které přijímá hlášení vyskytujících se nežádoucích obsahů na internetu. Doporučuje oběti stalkingu, v on-line prostředí oběti kyberstalkingu, oznámit pronásledovateli, aby ji nadále nekontaktoval. Pokud pronásledovatel v kontaktu pokračuje, je dalším doporučením tyto snahy o kontakt ignorovat. V případě dlouhodobosti a neustálé snaze kontaktu je doporučováno kontaktovat Policii ČR. Tato organizace poskytuje nonstop poradenskou linku.¹¹³

Bezpečný internet

S žádostí o radu u tohoto projektu se může obrátit každý uživatel internetu pomocí jednoduchého formuláře. Každý dotaz je vyhodnocen a posléze předán odborníkovi, který se na určitý problém specializuje. Stejně jako předešlé projekty i tento má za cíl pomáhat dětem, ale i dospělým, kteří mají problém v kterékoliv oblasti, a to i v té, která se týká kyberprostoru.¹¹⁴

Mnohé z těchto, ale i jiných projektů jsou pod záštitou Policie ČR a Ministerstva Vnitřních věcí.

¹¹⁵

¹¹¹ ECKERTO VÁ L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ KOŽÍŠEK M., PÍSECKÝ V., *Bezpečně n@ internetu*, Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, ISBN: 978-80-247-5595-3.

¹¹⁴ Tamtéž

¹¹⁵ Tamtéž.

4 Motivy adolescentů na trávení volného času na sociálních sítích

Sociální sítě jsou fenoménem dnešní doby a nejen adolescenti na nich tráví většinu svého volného času. Díky tomu se nabízí otázka, jaký mají motiv, případně motivy k tomu svůj čas takto trávit. Suler vymezuje čtyři základní kategorie motivů a potřeb adolescentů k trávení volného času na sociálních sítích:

Jako první motiv uvádí zkoumání či hledání identity. Dospívající v tomto věku hledá sám sebe, experimentuje se svou identitou, hledá odpovědi na existenční otázky a snaží se zjistit, kam patří. Najít odpověď na všechny tyto otázky není pro adolescenta jednoduché a autor říká, že některé odpovědi může nalézt na sociálních sítích či internetu.

Druhým motivem je potřeba být něčeho součástí. Dospívající v tomto období chtějí navazovat vztahy, jak kamarádké, tak intimní. Sociální sítě jsou vhodným prostředím k navazování těchto vztahů, ale zároveň i jejich udržování. Adolescenti mají potřebu někam patřit, být součástí určité skupiny a sociální sítě jim nabízejí neomezené možnosti, jak se seznámit s lidmi se stejnými názory, hodnotami či zájmy.¹¹⁶

Třetím motivem adolescentů je autonomie vůči rodičům, případně vůči rodině. Podle autora tento motiv navazuje na motiv předchozí. Tím, že adolescenti hledají svou identitu, nové kamarády či partnery, se zároveň snaží částečně odpoutat od rodičů. Dospívající mají potřebu dělat věci podle sebe a cítit se nezávisle. Autor říká, že sociální sítě využívají jako prostředek k naplnění potřeby separace od rodičů.¹¹⁷

Čtvrtým a poslední motivem podle autora je ventilování frustrace. Období dospívání je plné konfliktů. Konflikty vznikají v prostředí rodinném, školním, s vrstevníky a dalšími. Každý tyto problémy snáší jinak a pro některé mohou být frustrující, a tak tato trápení uvolňují a ventilují skrze virtuální svět v kyberprostředí.¹¹⁸

¹¹⁶ Adolescents in Cyberspace, *Adolescents in Cyberspace* [online]. [cit. 2019-07-25] Dostupné na WWW: <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/adoles.html>.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

Kadushin říká, že mladiství často využívají sociální sítě jako pomocníka při studiu. Prostřednictvím sociálních sítí komunikují se spolužáky, vzájemně sdílejí studijní materiály, nebo je využívají jako příležitost k seberealizaci.¹¹⁹

Podle Šmahela děti tráví svůj volný čas na sociálních sítích především kvůli zábavě, hraní her, a vzájemné interakci mezi sebou. Autor sice touto myšlenkou definuje jako motivy dětí, ale tento výrok se dá aplikovat i na mládež.¹²⁰

Jedním z hlavních důvodů, proč lidé navštěvují a využívají sociální sítě je aktivita nejen jejich, ale především ostatních uživatelů, tzn. sdílení vlastních příspěvků, ať už fotografií, videí, článků či událostí, ale i prohlížení a sdílení obsahu ostatních uživatelů. Pro adolescenty je obsah, který sdílejí, brán jako možnost jejich sebe prezentace, která též patří k motivům trávení volného času na sociálních sítích. Důvodem této sebe prezentace je vnímání virtuálního světa jako významného sociálního prostředí. Například adolescentní dívky dávají důraz na svou sebe prezentaci prostřednictvím fotografií, na kterých chtějí vypadat co nejlépe, a případně oslovit potencionální partnery.¹²¹

Studie, kterou provedli vědci z americké University of Pittsburg, prokázala, že lidé, kteří navštěvují sociální sítě méně než devětkrát za týden, se cítí méně osaměle než lidé, kteří je navštěvují 58krát za týden. Vědci si nejsou jisti, zda pocit osamělosti způsobuje časté trávení času na sociálních sítích, nebo zda je u lidí, kteří jsou osamělí, více pravděpodobné, že tráví čas na sociálních sítích.¹²²

Blinka s kolektivem upozorňují na rizika, která přináší trávení volného času na sociálních sítích. Adolescenti si většinou neuvědomují, jaké může mít následky jejich časté používání. Sociální sítě nejen že narušují jejich pracovní povinnosti nebo spánek, ale hrozí jim rizika, která mají přesná pojmenování jako je například kybergrooming nebo kyberstalking. Za problém je považováno, že narušování činnosti a pozornosti je často latentní a ani sám dopívající, natož jeho okolí, si neuvědomují příčinu odkládání

¹¹⁹ KADUSHIN CH., *Understanding Social Networks, Theories, Concepts and Findings*, New York: Oxford University Press, 2012, ISBN: 978-0-19-537947-1.

¹²⁰ ŠEVČÍKOVÁ A. a kol., *Děti a dospívající online: Vybraná rizika internetu*, Praha: Grada, 2014, ISBN: 978-802-4750-101.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² ŠKOPEK P., *Nadužívání sociálních sítí nás dělá osamělými – 21století.cz. 21století.cz – VĚDA, KTERÁ VÁS BUDE BAVIT* [online]. Copyright © 21století.cz. All Rights Reserved. [cit. 2019-07-25]. Dostupné na WWW: <https://21století.cz/2017/03/14/naduzivani-socialnich-siti-nas-dela-osamelymi/>.

povinností. Touto příčinou jsou sociální sítě. Konkrétním rizikem jsem se již zabývala ve třetí kapitole.¹²³

4.1 Sociální sítě jako neorganizovaná volnočasová aktivita

Existuje mnoho způsobů, jak trávit volný čas na sociálních sítích, i přes to že jsou do určité míry omezeny funkcemi, kterými sociální sítě disponují. Z pedagogického hlediska patří trávení volného času na sociálních sítích mezi neorganizované možnosti, jak využívat a trávit volný čas.¹²⁴

Jak již bylo zmíněno, je mnoho způsobů, jak volnočasově využívat sociální sítě. Mezi takové řadíme například tzv. planking či flashmob. Při plankingu se jedinec snaží být vyfocen na neobvyklých místech, přičemž je v poloze prkna, s rukama podél těla. Jedinec je takto vyfocen například mezi auty nebo mezi regály v obchodě. Cílem je se nechat v této poloze vyfotit na co nejoriginálnějším místě.¹²⁵ Pořízená fotografie musí být zveřejněna na sociálních sítích, aby byla přístupná ostatním uživatelům. To je jediný způsob, jak může tato neobvyklá aktivita využít svůj potenciál prostřednictvím sociálních sítích.¹²⁶ Dalším způsobem je flashmob, což je specifická kolektivní aktivita, při které se skupina lidí domluví přes internet na setkání a poté společně tráví volný čas při nějaké aktivitě. Tato aktivita je zpravidla neobvyklá a po jejím vykonání se účastníci opět rozptýlí. Může se jednat například o setkání ve stejných kostýmech a tancování stejné choreografie.¹²⁷ Takto neorganizovaně trávený volný čas má mnoho pozitiv, ale i negativ. Mezi pozitiva je řazen prostor pro individuální aktivity, které může jedinec vykonávat, a rozvoj jeho kreativity. Na druhé, tedy té negativní straně, je neodborné

¹²³ BLINKA L., *Online závislost*, Praha: Grada, 2015, Psyché, ISBN: 978-80-210-7975-5.

¹²⁴ STAŠOVÁ L., *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, ISBN: 8074355675.

¹²⁵ MELTZER T. Planking: a brief history | World news | The Guardian. [online]. Copyright © 2019 Guardian News [cit.2019-08-08]. Dostupné na WWW: <https://www.theguardian.com/world/2011/may/16/planking-a-brief-history>.

¹²⁶ STAŠOVÁ L., *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, ISBN: 8074355675.

¹²⁷ Flash mob | MediaGuru. *Homepage* | MediaGuru [online]. Copyright © 2019 [cit.2019-08-08]. Dostupné na WWW: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/flash-mob/>.

vedení aktivity, jelikož jedinec svůj volný čas tráví na sociálních sítích neorganizovaně a není pod kontrolou zařízení či organizací ani rodičů.¹²⁸

Způsob neorganizovaného trávení volného času na sociálních sítích je v současnosti velice aktuální právě díky možnosti okamžité komunikace, ale i přesto není některými autory uznáván. Podle Saka a Kolesárové by společnost měla svůj volný čas využívat efektivněji než na sociálních sítích, protože se potlačí rozvoj negativních sociálních rysů, které se zde objevují. Podle autorů je kvalitní trávení volného času prostřednictvím aktivit, které jsou odborně připravené od osob, které jsou k těmto druhům aktivit uzpůsobené, a dokáží vést kolektiv jedinců, kteří jsou zaměřeni stejným směrem. Volný čas, který je takto strávený a od odborníků připravený, má podle autorů velice pozitivní dopady na rozvoj sociální stránky osobnosti jedince a zároveň působí jako prevence proti sociálně patologickým jevům.¹²⁹

¹²⁸ STAŠOVÁ L., *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, ISBN: 8074355675.

¹²⁹ KOLESÁROVÁ, SAK, *Osamělost aneb Kolik máte přátel na Facebooku*, Praha: Grada, 2016, ISBN: 975-80-247-5478-9.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Jak volnočasová střediska využívají sociální sítě? (vlastní výzkum)

V této kapitole představím vlastní výzkum, který jsem realizovala. Představím, jaký je cíl výzkumu, jeho metodologii a důvody jeho realizace. Dále uvedu výsledky výzkumu, shrnutí s následným závěrem.

5.1 Cíl výzkumu, výzkumný vzorek, metodologie a analýza dat

Jedním z cílů mé bakalářské práce je zmapovat pojmy spjaté se sociálními sítěmi, poukázat na rizika spojená s jejich používáním a prevenci proti nim. Tomuto cíli se věnuji v teoretické části, ve které jsem popsala, co to jsou sociální sítě, poté druhy sociálních sítí a následně konkrétní rizika, která jsou spjata s používáním sociálních sítí včetně jejich prevence. Dalším mým cílem je zjistit, k jakým účelům využívají volnočasová střediska sociální sítě, jejich potenciál, výhody a nevýhody. Co se týče dosavadních výzkumů, povětšinou lze nalézt především kvantitativní výzkumy, zkoumající prostřednictvím dotazníků, kolik času tráví děti a mládež na sociálních sítích. Na základě tohoto poznatku mi přišlo vhodné poukázat na to, jak sociální sítě využívají střediska, ve kterých děti a mládež svůj volný čas tráví. Tento cíl se snažím naplnit především v praktické části.

Můj výzkum směřuje k prozkoumání využívání sociálních sítí volnočasovými středisky. Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jak různá volnočasová střediska využívají sociální sítě, jejich výhody, nevýhody, jaké konkrétní sociální sítě používají a proč. Toto téma je aktuální vzhledem k rozmachu sociálních sítí v posledních letech. Důležitým faktorem je zde přehled o tomto tématu a pohotové reagování na odpovědi respondentů. Dle mého názoru byl tedy pro mou práci vhodnější osobní kontakt s pedagogickými pracovníky, proto jsem všechny respondenty osobně navštívila. Zařadila jsem 12 otázek, chtěla jsem případně na odpovědi reagovat pomocí podotázek, které mi přišly vhodné a nashromáždit co nejvíce údajů týkajících se volnočasového střediska a jeho postavení k sociálním sítím. Pro mou práci jsem zvolila kvalitativní typ výzkumu s metodou

shromažďování údajů formou rozhovoru. Kvalitativní výzkum zahrnuje shromažďování údajů, analýzu, interpretaci a závěr, tedy výsledky.¹³⁰

Jako metodu sběru dat jsem zvolila metodu záměrného výběru, jedná se o jednu z nejrozšířenějších metod výběru. Lze se s ní setkat při použití kvalitativního výzkumu. Jedná se o postupy, kdy podle stanovených kritérií vyhledáváme účastníky, kteří splňují určitá kritéria a jsou ochotni se zapojit do výzkumu, čímž se zařazují do výzkumného vzorku.¹³¹

Pro výzkum jsem oslovila celkem 7 respondentů, kteří jsou pracovníky různorodých volnočasových středisek. Jeden z oslovených respondentů, konkrétně vedoucí skautského oddílu, mi odpověděl, že rozhovor není schopen poskytnout z důvodu časového vytížení. Ostatní dva respondenti na můj e-mail neodpověděli. Celkem byly realizovány 4 rozhovory. Mezi respondenty jsou 2 ženy a 2 muži z různorodých volnočasových středisek. Z důvodu zachování anonymity respondentů uvedu jen základní údaje. Pomocí rozhovoru jsem tedy nasbírala data čtyř pedagogických pracovníků ve věku 21-55 let. Jednotliví respondenti byli již v e-mailu seznámeni s tématem bakalářské práce a se stručným obsahem rozhovoru.

K naplnění výše uvedených cílů jsem pro svou bakalářskou práci zvolila kvalitativní výzkum, tedy výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí různých způsobů kvalifikace ani pomocí statistických procedur. Druh tohoto výzkumu nemá předem stanovené hypotézy a podstatou je do široka rozprostřený sběr dat. Mezi nejčastější metody sběru dat lze zařadit zúčastněné pozorování, hloubkový rozhovor či pořízení videozáznamu. Pro svojí práci jsem zvolila hloubkový rozhovor, konkrétně typ polostrukturovaného rozhovoru.

Výzkum proběhl od 28. 6. 2019 do 17. 8. 2019. Délka rozhovoru se odvíjela podle odpovědí respondentů. Rozhovory probíhaly v kancelářích respondentů, kde jsem je navštívila po předešlé domluvě.

Před analyzováním dat je nejdříve potřeba tato data technicky zpracovat. Jako druh technického zpracování jsem se rozhodla použít audiozáznam prostřednictvím mobilního telefonu. Všichni respondenti s audiozáznamem souhlasili, ale žádný z nich si nepřál tento záznam zveřejňovat. S každým z respondentů jsme vedli před zahájením

¹³⁰ ŠVARŤÍČEK R., ŠEĐOVÁ K. a kol., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, 2014, ISBN: 978-80-262-0644-6.

¹³¹ Tamtéž.

audiozáznamu rozhovor, při kterém mi přiblížili náplň jejich práce a zkušenosti se sociálními sítěmi. Při tomto rozhovoru jsem si psala stručné poznámky. Zároveň jsem respondentům hlouběji přiblížila mojí bakalářskou práci. Otázky, které jsem respondentům položila, směřovaly k naplnění cíle. Data, která jsem získala, je potřeba analyzovat.

Existuje hned několik možností postupů analýzy dat v kvalitativním výzkumu. Za nejčastěji užívané metody jsou považovány následující: metoda užívání metafor, metoda fakturování, metoda kontrastů a srovnávání. Pro výzkum jsem se rozhodla použít metodu konstantní komparace. Tedy metodu, při které dochází k porovnávání a hledání podobností a rozdílů mezi nasbíranými daty.

Tazatelské schéma:

1. Jaké využíváte sociální sítě?
2. Oslovujete potenciální zákazníky/ návštěvníky přes sociální sítě? Jak?
3. Používáte placenou reklamu, aby se Vaše zařízení dostalo do většího povědomí?
4. Komunikujete s dětmi přes sociální sítě? Z jakých důvodů?
5. Setkali jste se někdy ve vašem zařízení s kyberšikanou? Jak jste tento druh šikany řešili? Pokud ne, jak byste kyberšikanu případně řešili?
6. Šířil se někdy o Vašem zařízení nějaký hoax?
7. Používají děti sociální sítě přímo při Vašich aktivitách? Jak tyto situace řešíte?
8. Zaznamenali jste menší zájem o Vaše zařízení od té doby, co se staly sociální sítě fenoménem dnešní doby?
9. Snažíte se děti nějakým způsobem motivovat, aby svůj volný čas trávili na sociálních sítích minimálně? Jak? A jaká je Vaše případná prevence?
10. Sledujete na dětech, že je sociální sítě ovlivňují? Ať už negativně, tak pozitivně?
11. Pořádáte nějaké společné akce s rodiči? Jak s nimi komunikujete?
12. Nemají děti tendence hledat své autority na sociálních sítích (př. YouTube)?

5.2 Výsledky výzkumu

5.2.1 Respondent č.1 Nikola

Nikola pracuje v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. V rámci své práce využívá především Facebook. Uvědomuje si, že v poslední době je velmi oblíbený i Instagram, proto si zařízení založilo na této sociální síti účet a učí se s ním pracovat. Své potenciální klienty – jak děti a mládež nazývají, přes sociální sítě neoslovují, ale komunikují s nimi touto formou, pokud je klienti sami osloví. Zařízení tedy nepoužívá placenou reklamu pro oslovení svých klientů, každý pracovník má svůj veřejný profil a neveřejné stránky jednotlivých programů, prostřednictvím kterých s klienty komunikují. Facebook tedy využívají primárně pro komunikaci s dětmi a mládeží a na svém profilu zveřejňují aktuální program. Nízkoprahové zařízení je anonymní služba, proto s rodiči dětí prostřednictvím sociálních sítí nekomunikují. Pokud je o komunikaci s rodiči klient požádá, dávají přednost osobnímu setkání, ale to jen velmi zřídka.

S kyberšikanou se v zařízení ještě nesešli, protože se snaží vytvořit takové prostředí, aby se případná oběť cítila bezpečně. Pokud by se kyberšikana v zařízení objevila, snažili by se to řešit individuálně dle situace. Hoax, tedy zpráva založená na nepravdě, se o jejich zařízení nešířil.

Zařízení se snaží prostřednictvím negativní motivace, tedy nemožnosti připojení se na wifi, děti motivovat k aktivitám. Aktivity jsou proto pestré, plné her a debat, aby děti co nejvíce zaujaly a neměly potřebu svůj volný čas trávit pouze na sociálních sítích. Pokud děti sociální sítě potřebují například pro napsání zprávy, je jim povolen přístup na počítač, ale pouze na určitou dobu. Zařízení od doby, kdy se sociální sítě staly fenoménem, zaregistrovalo menší zájem o jejich služby, ale neví, zda právě to je důvod menší návštěvnosti.

Pracovníci zařízení na svých klientech pozorují, jaký mají sociální sítě dopad na jejich životy. Za hlavní problém považují nerozeznatelnost virtuálního světa od světa reálného. Děti a mládež berou sociální sítě jako prostředí, ve kterém jsou nedotknutelní, a neuvědomují si, jaké může mít jejich veřejné vystupování dopady. Ať už prostřednictvím fotek, které sdílejí, tak způsobem, jakým komentují příspěvky ostatních. Dívky mají problém především ve vnímání sebe sama, protože sociální sítě jsou plné dokonalých, a především vyretušovaných obrázků. Dívky se tak snaží této pomyslné

dokonalosti přiblížit. Děti a mládež hledají na sociálních sítích své autority, především na YouTube. Natáčením na YouTube se lze živit. To je záležitost, která dětem imponuje, a také se o to pokouší. V poslední době řešilo centrum kauzu, která se objevila kolem YouTubera, který děti motivuje k cvičení. Tento youtuber na svůj kanál přidal video, ve kterém řídí své auto nepřipustnou rychlostí. Zařízení tuto kauzu s dětmi probíralo a podle pracovníků měly děti reálné názory a s takovým typem řízení se neztotožňovaly, protože ho považovaly za velice riskantní. Není to jediný nešvar, kterého se youtuber dopustil. Pracovníci tyto příklady používají pro debaty s dětmi a zajímají se o jejich názory.

5. 2. 2 Respondent č. 2 Rostislav

Respondent č. 2 Rostislav působí již několik let jako hokejový trenér pro chlapce ve věku od 8-17 let. Sportovní klub, ve kterém působí, má své stránky na sociální síti Facebook, který slouží především jako zdroj informací pro rodiče, jiné sociální sítě nevyužívá. S dětmi kontakt přes sociální sítě neudržuje, má je ve svých přátelích na Facebooku, ale žádnou komunikaci zde nenavazují. Nové potenciální hráče přes sociální sítě neoslovují, protože zájem o tento sport je vysoký a reklamu podle vlastních slov nepotřebují. Sportovní klub tedy využívá primárně Facebook, kde má svůj veřejný profil, na kterém zveřejňuje novinky, jako jsou například výsledky ze zápasů. S rodiči přes sociální sítě nekomunikují, pouze prostřednictvím zpráv či telefonátů, ale preferují osobní kontakt. Placenou reklamu nevyužívají.

Jak již bylo zmiňováno v teoretické části viz kapitola 3.1. Kyberšikana, kyberšikana je úzce spjata s šikanou a nejvíc se tento problém vyskytuje ve věku dětí, které respondent trénuje. V tomto případě chlapci potají fotili své spoluhráče například při převlékání a poté pořízenou fotografii posílali na společnou skupinu, kde jsou pouze hráči. Fotografie se ostatní začali vysmívat a prostřednictvím zpráv chlapce uráželi. K respondentu se toto chování doneslo a rázně zakročil. Nařídil skupinu zrušit a pohrozil vyhozením z klubu. Od té doby nesmí hráči ve společných prostorách používat mobilní telefon a po příchodu do šatny svá zařízení odevzdávají respondentovi nebo jeho spolupracovníkovi. Zařízení obdrží zpět při odchodu domů. Respondent si nevzpomíná na žádný hoax, který by se šířil o sportovním klubu.

Jak již respondent uvedl, o sportovní klub je ze strany rodičů i dětí zájem, proto nezaznamenali žádný výkyv v počtu příchozích. Na způsob trávení volného času trenéři nemají dohled, ale snaží se děti motivovat ke sportovním aktivitám i mimo jejich zařízení. Jako motivaci udávají jejich zlepšení ve sportovní činnosti. Za hlavní problém považují, že děti na sociálních sítích nevnímají čas a neuvědomují si, kolik nesmyslného času na nich tráví a často si neuvědomují následky svých příspěvků, viz případ s kyberšikanou. Sociální sítě podle respondenta děti do určité míry ovlivňují jak pozitivně, tak negativně. Pozitivně například různými výzvami, které děti plní a následně je zveřejňují na svých profilech a tím nevědomky motivují ostatní. Vzory, které působí a živí se sociálními sítěmi, nevyhledávají, ale sledují sportovce na sociálních sítích, kteří je motivují.

5. 2. 3 Respondent č.3 Michal

Michal pracuje jako vedoucí kroužku v domě dětí a mládeže. Zařízení před nedávnem změnilo ředitele a s tím přišlo několik radikálních změn. Jednou z nich je například založení profilu zařízení na Facebooku. Dům dětí a mládeže sice profil na této sociální síti měl, ale pouze jako skupinu, do které byli přidáváni uživatelé pouze po povolení správce skupiny. Nyní má zařízení své oficiální stránky na Facebooku, na kterých zveřejňují novinky, které se jich týkají a považují je za důležité pro ostatní. S tímto profilem mají do budoucna ještě další plány. Po rozběhnutí tohoto profilu plánují založit Instagram. Kromě zprostředkování informací je jedním z hlavních důvodů, proč používají Facebook, oslovení především rodičů. Zařízení má přesné plány o příspěvcích a v jakých časových intervalech je budou zveřejňovat. Jako zkušební příspěvek zveřejnili, jaké nové kroužky bude zařízení nabízet od září a jakými inovacemi projdou stávající kroužky. Primárním cílem je oslovit rodiče, aby své děti přihlásili do kroužků, které nejsou tolik obsazené. Zařízení má stále kroužky, které mají každoročně vysokou účast, jako jsou například různé kroužky tance. Dále pak nabízejí i netradiční kroužky, které tolik dětí nepřilákají, mezi takové patří například kroužek věnující se radioaktivitě. Zařízení tedy chce tyto „méně“ oblíbené kroužky dostat do povědomí. Svými příspěvky necílí na děti, ale na rodiče, případně na prarodiče. Placenou reklamu na sociálních sítích nevyužívají, ale zařízení přemýšlí, že příspěvky, které zveřejňuje, bude sponzorovat, aby se dostalo k co nejvíce lidem.

S kyberšikanou se zařízení neseťkalo, ale toto riziko si uvědomuje, proto pracovníci vedou s dětmi různé debaty, které používají jako prevenci. Respondent nezaznamenal žádný hoax, který by se o zařízení šířil.

Podle slov respondenta děti sociální sítě při aktivitách nevyužívají. Jako hlavní důvod považuje, že děti na kroužky dochází dobrovolně za účelem pobavit se a něčemu novému se naučit, proto sociální sítě v době aktivity nevyhledávají. Výskyt využívání sociálních sítích ze strany dětí je minimální a ojedinělý. Zájem o kroužky se nesnižuje a je stále stejný. V novém školním roce chce zařízení udělat průzkum, zda návštěvnost kroužků zvýší příspěvky na sociálních sítích.

Děti k trávení volného času bez sociálních sítí nijak nemotivují. Zařízení nabízí kroužky, jako například kroužek novinářů, který sociální sítě využívá. Podle respondenta sociální sítě děti ovlivňují a věnují jim více času, než je důležité. Konstatuje, že nárůst používání neregistruje pouze u dětí navštěvující zařízení, ale i ve svém okolí. Z odpovědi je patrné, že neví, jakým způsobem děti motivovat, aby svůj volný čas trávili plnohodnotněji. Podle jeho slov jsou Youtubeři špatnými vzory pro děti, ale dodává, že s dětmi, které zařízení navštěvují, toto téma neřešil.

5. 2. 4 Respondent č.4 Kristýna

Kristýna působí jako instruktorka na příměstských táborech, který je veden pod dětským zábavným hřištěm. Zařízení má profil na Facebooku a nově na Instagramu. Jejich příspěvky jsou cílené především na rodiče. Zařízení má na Facebooku stránku, na kterou přidávají informace nejen ohledně tábora. Příměstský tábor nemá vlastní profil z důvodu vysokého počtu uživatelů, kteří sledují stránky zařízení. Na profil zařízení dávají příspěvky, které se příměstského tábora týkají, tedy v jakých datumech jsou jaké turnusy, cenu a jednotlivá témata každého turnusu. Instruktoři s dětmi přes sociální sítě nekomunikují, ve většině případech vše řeší rodiče osobně nebo telefonátem. Profil tedy slouží jako reklama a zároveň zdroj informací. Placenou reklamu využívají, ale ne na sociálních sítích, ovšem myslí si, že to je dobrý nápad, jak oslovit co nejvíce klientů.

S kyberšikanou se na příměstském táboře nikdy neseťkali, protože se snaží vytvořit takový program, při kterých děti pracují jako jedna skupina a vzájemně navazují kamarádské vztahy. Příměstský tábor navštěvují děti různého věku, zpravidla od 6 do 15 let. Pokud má dítě mobilní telefon, musí ho mít po dobu konání tábora v šatně, tím se zařízení snaží eliminovat jeho používání. Několikrát se stalo, že děti, především

staršího věku, se snažily telefon pronést do zařízení. Pokud instruktor při aktivitách zjistil, že dítě telefon používá, nakázal mu ho odnést do šatny. Děti smí telefon používat, jen pokud k tomu mají oprávněný důvod. Zařízení lpí na tom, aby u nich děti svůj volný čas vyplnily aktivitami, které pro ně připravili instruktoři s pedagogickým vzděláním, protože podle vlastních slov na sociálních sítích mohou být doma. O zařízení se žádný hoax nešířil.

O příměstský tábor je každoročně zájem, proto pokles nezaznamenali, avšak Kristýna konstatovala, že dříve je navštěvovaly děti do 15 let, nyní je tomu jen zřídka a převládá spíše mladší skupina dětí. Jako důvod udává rychlejší vyspělost dětí, za kterou můžou i sociální sítě. Děti sledují na sociálních sítích své vzory, ale zároveň i vrstevníky, a proto přemluví rodiče, aby jim příměstský tábor neplatili, protože se dokáží zabavit samy. Volný čas poté tráví na sociálních sítích. Děti nemají na sociálních sítích hranice a vzájemně se svými příspěvky předhánějí. Aby děti trávily více času aktivitami v reálném světě než ve virtuálním, snaží se instruktoři každoročně připravovat takové programy a témata, které jsou atraktivní i pro starší děti a tím si udržet své stálé návštěvníky. Chtějí jim ukázat, že čas trávený aktivitami v reálném světě je přínosnější. Na dětech pozorují, že hledají své vzory na sociálních sítích, především na YouTube, ovšem respondent dodává, že ne vždy je tento vzor pozitivní a v mnoha případech si tito lidé neuvědomují, jak obrovský vliv mají. Nejvíce zaznamenali kauzu youtubera, který vtipkoval na adresu jednoho ze svých fanoušků, ačkoliv to od něj bylo velice urážlivé, kdy se fanoušek zeptal, proč oblečení, které prodává je tolik drahé. Youtuber mu odpověděl, že oblečení není drahé, ale jen on má málo peněz. Respondent tuto kauzu s dětmi probíral v rámci diskuze, kterou zároveň použil jako prevenci.

5.3 Shrnutí výzkumného šetření

V této kapitole shrnou výsledky mého výzkumu a najdu zde podobnosti. Otázky jsem rozdělila do kategorií.

První čtyři otázky se zabývají sociálními sítěmi jako takovými. Na otázku č.1 (*Jaké využíváte sociální sítě?*) byly odpovědi všech velice podobné. Všechna zařízení, v kterých respondenti pracují, využívají Facebook a jsou si vědomi proč. Zároveň je velmi oblíbenou a využívanou sociální sítí v posledních letech i Instagram, čemuž se zařízení začínají přizpůsobovat a zakládat na této sociální sítí profily. Např. respondent č. 3 uvádí: „Nyní jsme rozjeli nový Facebook, s kterým máme relativně velké

plány, poté chceme založit nový web a následně Instagram, protože je v poslední době oblíbený. Další sociální síť nemáme v plánu zakládat, protože si troufnu říct, že tyto osloví dostatek rodičů. “

Respondent č. 1 uvádí: *„V rámci mé práce v sociální službě NZDM využívám hlavně Facebook, mezi našimi klienty byl dlouhou dobu nejoblíbenější. V dnešní době začínají používat i Instagram, ale ten prozatím pracovní nevyužíváme. “*

Naopak starší respondent č. 2 (55let) uvádí: *„Používáme Facebook, já osobně ho nespravuji, to má na starosti můj kolega, který tomu více rozumí. “*

Můžeme zde spatřit rozvoj této sociální sítě v posledních letech, kdy se sociální síti umí pracovat především mladší generace.

Na otázku č. 2 (*Oslovujete potencionální zákazníky/ návštěvníky přes sociální síť? Jak?*) odpovídal každý podle druhu zařízení. Zatímco respondent č. 3 odpověděl: *„Samozřejmě, to je jeden z hlavních cílů, proč ten Facebook vzniknul, protože cítíme tu šanci, že rodiče s těma dětma na těch sociálních sítích v téhle době žijí. Ta doba je prostě taková. Takže ano. Teď máme vytvořený přesný plán, jak cílit na rodiče. Už jsme zkusili pár postů, jaký budou od září kroužky, jak budou inovovaný a tak. Přes léto chystáme pro každé oddělení určitý druh postů, máme tu přes 8 oddělení a každé si zaslouží svůj prostor. “*

Zatímco respondent č. 1 odpověděl: *„Klienty sociální služby NZDM obvykle přes sociální síť neoslovujeme. Pokud se s nimi tak domluvíme, pak ano. Kontaktují nás obvykle sami, když potřebují nějaké informace nebo s něčím pomoci. “*

Z odpovědí je patrné, že Facebook používají jako neplacenou reklamu zařízení, jejichž služby si návštěvníci platí. Snaží se zaujmout především příspěvky, které přidávají.

Na otázku č. 3 (*Používáte placenou reklamu, aby se Vaše zařízení dostalo do většího povědomí?*) Žádné ze zařízení, ve kterém respondenti pracují, nevyužívá na sociálních sítích možnost placené reklamy, aby se jejich příspěvky ukázaly co nejvíce lidem.

Na otázku č. 4 (*Komunikujete s dětmi přes sociální síť? Z jakých důvodů?*) odpověděli všichni respondenti, kromě respondenta č. 2, podobně. Komunikují především se zákonnými zástupci dětí a preferují osobní kontakt či skrz telefon. Respondent č. 2 uvedl: *„Ne. S některými se máme v přátelích na Facebooku, ale nepamatuju si, že bychom se na něm nějak vzájemně kontaktovali. Důležité informace, které je potřeba, aby děti věděly hned, jako je třeba přesun tréninku, sdělujeme hlavně*

rodičům.“ Z odpovědí tedy vychází, že zařízení sociální sítě nepoužívají pro komunikaci s dětmi.

Otázky č. 5 a 6. se zaměřují na rizika, která se vyskytují na sociálních sítích. Především na kyberšikanu a hoax. S šířením hoaxu se nesetkalo žádné zařízení. V teoretické části viz 2.2. Hoax, je hoax popsán jako falešná zpráva, která má za cíl například vyvolat paniku či udělat špatnou reklamu. Podle odpovědí respondentů se hoax vyskytuje spíše v bulvárních člancích. Například respondent č. 3 mi při doplňující otázce odpověděl, že dříve pracoval ve firmě, ve které spravoval sociální sítě a této práci se věnuje přes 8 let, ale ani jednou se s žádným hoaxem, který by měl nějakým způsobem poškodit firmu či zařízení, ve kterém působí momentálně, nesetkal. Hoax je tedy podle odpovědí jev, který se ve vztahu sociální sítě a jejich využívání u volnočasových středisek nevyskytuje.

S kyberšikanou se setkal pouze respondent č. 2, který odpověděl: „*Bohužel jsme tento problém již zaznamenali. Kluci z jedné třídy se navzájem potají jeden druhého fotili v trapných situacích anebo třeba při převlékání. Založili si skupinu na messengeru, o které jsme vůbec nevěděli a několik týdnů si tam pořízené fotky posílali. Samozřejmě se to ke mně doneslo. Okamžitě jsem nařídil skupinu smazat a tomu, kdo založí jinou, která této bude podobná, jsem pohrozil vyhozením z klubu. Na tento popud jsme vytvořili nové pravidlo, kdy chlapci hned při příchodu na trénink nebo zápas, odevzdávají svůj mobil a je platný přísný zákaz jeho používání. Telefony jsou schované u mě a zpět je dostanou při odchodu. Myslíme si, že to je správné preventivní opatření.*“ Kyberšikana tedy není ani u jednoho zařízení aktuální riziko. Podle odpovědí respondentů je příčinou především prevence formou diskuzí, které s dětmi vedou.

Na otázku č. 7 (*Používají děti sociální sítě přímo při Vašich aktivitách? Jak tyto situace řešíte?*) odpověděli respondenti, že se především snaží mít tak pestrý program, aby děti neměly potřebu trávit čas na sociálních sítích při aktivitách. Jako případnou prevenci mají pravidlo, při kterém musí mít děti telefon mimo svůj obsah.

Otázkou č. 8 jsem se snažila zjistit, jak sociální sítě ovlivňují návštěvnost zařízení. Žádné zařízení nezaznamenalo menší zájem či návštěvnost kvůli sociálním sítím.

Na část otázky č. 11 mi respondenti nevědomky odpověděli u jiných otázek. Společné akce s rodiči nepořádají. Je zajímavé, že zatímco se snaží rodiče oslovit přes sociální sítě, při komunikaci dávají přednost osobnímu setkání.

Následující otázky 9,10 a 11 se týkají výhod a nevýhod sociálních sítí. Zatímco u otázek číslo 9 a 11 odpovídali respondenti stejně, u otázky číslo 10 se odpovědi liší. U otázky č. 9 (*Snažíte se děti nějakým způsobem motivovat, aby svůj volný čas trávili na sociálních sítích minimálně? Jak? A jaká je Vaše případná prevence?*) Například respondent č. 1 odpověděl: *„Jedná se sice o negativní motivaci, ale nemají u nás možnost free wifi. Snažíme se klientům nabídnout pestrý program podle jejich potřeb. Probíhají u nás různé programy sestavené z různých her, debat apod.“*

Odpovědi u otázek číslo 10 a 12 na sebe navzájem navazují. Podle respondentů si děti neuvědomují hranice na sociálních sítích, co je reálné a co ne, jaké můžou mít dopady jejich příspěvky. Srovnávají se s ostatními a snaží se jim vyrovnat. Kromě vrstevníků sledují lidi, kteří se živí působením na sociálních sítích, ovšem ne vždy tito lidé děti motivují pozitivně. Při mé doplňující otázce, kdo by měl děti ovlivnit, koho děti sledují, odpověděli respondenti, že především rodiče, protože děti tráví více času doma než ve volnočasových střediscích a bohužel není vždy čas rozebírat věci, které oni sami považují za důležité, protože děti chodí do zařízení především na aktivity, které jim mají zprostředkovat.

Viz respondent č. 1: *„Sociální sítě děti a mladé lidi ovlivňují především v tom, že mnohdy neví, co je ještě reálně možné a co už ne. Hodně ovlivňují také vnímání a prožívání vztahů, mnohdy berou sociální sítě za místo, kde si mohou dovolit ukázat mnohem víc, než by ukázali ve skutečnosti (ať už se jedná o jejich verbální projevy nebo třeba o sdílené fotky). Berou sociální sítě za prostor, kde se jim nemůže nic stát, neuvědomují si možný dopad na jejich život. Také hodně ovlivňují vnímání sebe sama, tím myslím srovnávání se, úpravy fotek různými filtry.“*

Jak zmínil respondent č. 4: *„Děti nepochybně mají tendence hledat autority na sociálních sítích. Je to stejné jako s herci či zpěváky. Na druhou stranu jsme v poslední době řešili i kauzu YouTubera, který urazil jednoho ze svých fanoušků, který se ho zeptal, proč má tak drahé oblečení, které prodává svým fanouškům. Odpověď se mu dostala ve formě, že oblečení není drahé, jenom on má málo peněz. Zaznamenali jsme, že dětem tato situace, nebo spíše odpověď přišla úsměvná. Neuvědomovaly si, jak mohla odpověď v danou chvíli chlapci ublížit. Proto jsme s nimi celou situaci rozebrali a použili jako prevenci nejen proti šikaně, ale i kyberšikaně. Není to jediná kauza, kterou YouTuber v poslední době měl. Myslím si, že někteří lidé, kteří takto veřejně vystupují, si neuvědomují, kolik lidí, potažmo dětí je sleduje a jak moc berou vážně jejich slova.“*

Na druhou stranu jsou i taci, kteří děti opravdu pozitivně motivují. Tento YouTuber do těchto kauz motivoval děti k pohybu. Vydal i knihu, ve které děti učí různým trikům z oblasti parkouru. Myslím si, že především rodiče by měli kontrolovat, koho děti sledují. To my bohužel do velké míry neovlivníme, ale jak jsem říkala, snažíme se s dětmi tyto situace rozebírat, pokud nám to čas dovolí.“

5.4 Závěr výzkumu

Cílem mého výzkumu bylo odpovědět na otázku, k jakým účelům využívají volnočasová střediska sociální sítě, jejich potenciál, výhody a nevýhody. Považuji za podstatné zmínit, že všechna zařízení využívají stejnou sociální síť za stejným účelem a na základě toho usuzuji, že to je jeden z důvodů, proč se jejich odpovědi příliš neliší. Data jsem nasbírala prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů, které jsem nahrávala přes audiozáznam a následně je analyzovala metodou konstantní komparace.

V realizovaném výzkumu jsem odhalila, že Facebook je nejoblíbenější sociální síť mezi našimi respondenty. Další oblíbenou a hojně využívanou sociální sítí je Instagram, volnočasová střediska si dosah Instagramu taktéž uvědomují a některá mají v plánu si na této sociální síti profil založit. Z výpovědí bylo patrné, že neví, jak přesně by Instagram používali, protože s ním nemají takové zkušenosti jako s Facebookem. Facebook využívají především jako zdroj informací pro rodiče. Ráda bych upozornila na výsledek, že volnočasová střediska, jejichž služby jsou placené, používají Facebook jako možnost neplacené reklamy. Chtěla bych upozornit na fakt, že příspěvky, které zveřejňují a které mají přilákat děti na navštěvování zařízení, nejsou mířeny přímo na děti, ale na rodiče dětí. Zařízení nepoužívají sociální sítě jako prostředek pro komunikaci s dětmi. Jedním z důvodů je, že Facebook se smí používat od 13 ti let, a zařízení navštěvují převážně mladší děti. Respondenti jsou si vědomi, že děti tato pravidla obcházejí a profily na sociálních sítích si zakládají mnohem dříve. Žádné ze zařízení nevyužívá sociální sítě jako placenou reklamu. V této části jsem zjistila, jaké sociální sítě volnočasová střediska využívají a k jakým účelům.

Prostřednictvím dalších otázek jsem se snažila zjistit výhody, nevýhody a potenciál používání sociálních sítí u volnočasových středisek. Jako výhodu berou volnočasová střediska dosah příspěvků, které sdílejí. Příspěvky fungují jako účinná a neplacená reklama pro oslovení rodičů. Konkrétní nevýhody, které by obsahovalo používání sociálních sítí u volnočasových středisek, nejsou. Ovšem volnočasová střediska

za nevýhody považují používání sociálních sítí u dětí, což se poté odráží na jejich chování. Za nevýhodu považují především pocit nedotknutelnosti, který děti ve virtuálním prostředí mají a hledání vzorů, které nejsou vždy pozitivní. Každé zařízení má opatření, aby děti při aktivitách telefon nepoužívaly a nebyly ovlivňovány virtuálním světem. Zároveň to považují za vhodnou prevenci a motivaci k plnohodnotnějšímu trávení volného času. Nevýhodou a zároveň rizikem je výskyt kyberšikany ve skupinách. Výzkum ukázal, že opatření zákazu používání mobilních telefonů může být účinné jako prevence vzniku tohoto rizika ve skupině. Ukazuje to například odpověď respondenta č. 2, který po zjištění výskytu tohoto problému zakázal používání mobilních telefonů, a po dobu aktivit jsou mobilní zařízení uschovány v šatně respondenta. Od té doby nezaznamenal žádný výskyt kyberšikany. Jako potenciál sociálních sítí považují zároveň i výhody. Především respondent č. 3 vidí potenciál v Instagramu, protože si uvědomuje, že zatímco příspěvky na Facebooku cílí na rodiče, prostřednictvím Instagramu, který podle jeho slov mladá generace momentálně používá více než Facebook, může zařízení oslovit děti nebo případně jejich starší sourozence.

Závěr

Na závěr bych vzhledem k cílům mé bakalářské práce uvedla, k čemu jsem na základě psaní došla. Má bakalářská práce měla stanoveny dva cíle. Prvním cílem bylo zmapovat pojmy spjaté se sociálními sítěmi, poukázat na rizika spojená s jejich používáním a prevence proti nim. Tento cíl jsem splnila především v teoretické části. Druhým cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, k jakým účelům využívají volnočasová střediska sociální sítě, jejich potenciál, výhody a nevýhody. Tomuto cíli jsem se věnovala v praktické části.

Svou bakalářskou práci jsem rozdělila do pěti hlavních kapitol. V kapitole první se zabývám sociálními sítěmi jako takovými. Tedy jejich definicí, typy a historií vzniku. Toto slovní spojení mělo původně jiný význam, než jaký známe. Dřív jsme se s tímto pojmem setkávali především v sociologii, dnes je používané ve vztahu k internetu. V podkapitole se zabývám možnostmi využití sociálních sítí ve výuce. Další podkapitoly jsou zaměřeny na konkrétní sociální sítě jako je Facebook, YouTube a Instagram. Dále jsem popsala výhody a nevýhody, které používání sociálních sítí obnáší. Tomuto tématu se dále věnuji v praktické části. V druhé kapitole jsem se zaměřila na pojmy, které jsou spjaté se sociálními sítěmi. Konkrétně jsem rozebírala pojmy sexting, hoax, happy slapping, kybergrooming a kyberstalking. Následující kapitola se věnuje rizikům sociálních sítí. V této kapitole jsem se konkrétně zaměřila na kyberšikanu, kterou jsem definovala a následně popsala její druhy a prevenci. Dále jsem popsala projekty, které se tomuto riziku věnují a pomáhají nejen dětem ho vyřešit. V kapitole čtvrté, tedy v poslední kapitole teoretické části, jsem se věnovala motivům adolescentů na trávení volného času na sociálních sítích. V této kapitole jsem popsala konkrétní motivy z různých úhlů pohledu. Dále popisuji sociální sítě jako neorganizovanou volnočasovou aktivitu. Jako konkrétní neorganizovanou volnočasovou aktivitu jsem popsala planking a flasmob. Planking může být v mnoha případech nebezpečný, protože úkolem účastníků je, aby pořídili fotografii na neobvyklých místech.

Pátá kapitola je praktická část. Pro praktickou část jsem si vybrala vlastní výzkum, prostřednictvím jehož jsem chtěla zjistit, k jakým účelům využívají volnočasová střediska sociální sítě, jejich potenciál, výhody a nevýhody.

Dosavadní výzkumy zkoumají skrze kvantitativní výzkum prostřednictvím dotazníků vztah dětí a mládeže k sociálním sítím. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla vybrat kvalitativní výzkum a prostřednictvím rozhovorů naplnit s pedagogy volnočasových středisek můj cíl. Celkem jsem realizovala rozhovory se 4 respondenty, které jsem pořizovala přes audiozáznam a stručné poznámky. Výzkum proběhl od 28. 6. 2019 do 17. 8. 2019. Po rozhovorech jsem data technicky zpracovala a následně analyzovala. Pro analyzování dat jsem zvolila metodu konstantní komparace, tedy metodu, při které dochází k porovnávání a hledání podobností a rozdílů mezi nasbíranými daty. Otázky jsem rozdělila do kategorií. První kategorie se zabývala sociálními sítěmi jako takovými. Jaké konkrétní sociální sítě volnočasové střediska využívají a k jakým účelům. Druhá kategorie otázek se zaměřovala na rizika sociálních sítí. Z výzkumu vyplynulo, že žádné ze zařízení se nesetkalo s hoaxem. Jedna z otázek se také týkala kyberšikany, kterou jsem popisovala v teoretické části. S tímto rizikem se setkalo pouze zařízení, které navštěvují stejné děti pravidelně během celého roku. Ostatní zařízení se snaží tomuto riziku předejít. Třetí kategorie otázek se zaměřovala na výhody a nevýhody sociálních sítí. Ve svém výzkumu jsem zjistila, že volnočasová střediska, s jejichž pracovníky jsem vedla rozhovor, používají všichni sociální síť Facebook, ovšem je nutné podotknout, že vše kolem nás se vyvíjí, stejně tak technologie, a zařízení si tento poznatek uvědomují. Zatímco některá již začínají se sociální sítí Instagram, jiná o této sociální síti přemýšlejí. Jako výhodu sociálních sítí považují bezplatnou reklamu, díky které se dostanou jejich zařízení do povědomí lidí. Konkrétní nevýhody pro volnočasová zařízení nebyly zjištěny. Ovšem pracovníci volnočasových zařízení vidí nevýhodu v používání sociálních sítí dětmi.. Děti tráví na těchto službách mnoho času a sociální sítě je ovlivňují, bohužel ne vždy pozitivně.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

BLINKA L., *Online závislost*, Praha: Grada, 2015, Psyché, ISBN: 978-80-210-7975-5.

CARROLL H., *Čtěte, pokud chcete dobýt Instagram*, Brno: Zone Press, 2017, ISBN: 978-80-7413-368-8.

ČAMEK J., KULJÁNKOVÁ H., *Fenomén Facebook*, Kladno: Jakub Čamek - BigOak, 2010, ISBN: 978-80-904764-0-0.

ČERNÁ A., *Kyberšikana průvodce novým fenoménem*, České Budějovice, Protisk, s.r.o., Grada, 2013, ISBN: 978-80-247-4577-0.

ECKERTO VÁ L., DOČEKAL D., *Bezpečnost dětí na internetu*, Brno: Computer press, 2013, ISBN: 978-80-251-3804-5.

EGER L., PETR TYL J., KUNEŠOVÁ H., MIČÍK M. PEŠKAM., *Marketing na internetu*. Plzeň: ZČU, 2015. ISBN 978-80-261-0573-2.

HULANOVÁ L., *Internetová kriminalita páchaná na dětech*, Praha: Triton, 2012, ISBN: 978-80-7387-545-9.

KADUSHIN CH., *Understanding Social Networks, Theories, Concepts and Findings*, New York: Oxford University Press, 2012, ISBN: 978-0-19-537947-1.

KIRKPATRICK D., *Pod vlivem Facebooku*, Brno, Computer Press, a.s., 2011, ISBN: 978-80-251-3573-0.

KOHOUT R., KARCHŇÁK R., *Bezpečnost v online prostředí*, Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, z. s., 2016, ISBN: 978-80-260-9543-9.

KOLÁŘ M., *Nová cesta k léčbě šikany*, Praha: Portál, s. r. o., 2011, ISBN: 978-80-7367-871-5.

KOLESÁROVÁ, SAK, *Osamělost aneb Kolik máte přátel na Facebooku*, Praha: Grada, 2016, ISBN: 975-80-247-5478-9.

KOPECKÝ K., *Stalking a kyberstalking nebezpečné pronásledování*, Olomouc, 2010, ISBN: 978-80-254-7737-3.

KOPECKÝ K., KREJČÍ V., *Rizika virtuální komunikace*, Olomouc, Net University, 2010, ISBN: 978-80-254-7866-0.

KOŽÍŠEK M., PÍSECKÝ V., *Bezpečně n@ internetu*, Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, ISBN: 978-80-247-5595-3.

MIKULÁŠKOVÁ P., SEDLÁK M., *Jak vytvořit úspěšný a výdělečný internetový obchod*, Brno: Computer Press, 2015, ISBN 978-80-251-4383-4.

MILLER M., *Internetový marketing s Youtube*, Brno: Computer Press, 2012, ISBN: 978-80-251-3672-0.

PAVLÍČEK A., *Nová média a sociální sítě*, Praha: Oeconomica, 2010, ISBN: 978-80-245-1742-1.

ROGERS V., *Kyberšikana*, Praha: Portál, s.r.o., 2011, ISBN: 978-80-7367-984-2.

Sborník studií, *Děti a online rizika*, Praha: JPM tisk, spol. s.r.o., 2012, ISBN: 978-80-904920-2-8.

STAŠOVÁ L., *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, ISBN: 8074355675.

SZOTKOWSKI R., KOPECKÝ K., KREJČÍ V., *Nebezpečí internetové komunikace IV*, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, ISBN: 978-80-244-3912-9.

ŠEVČÍKOVÁ A. a kol., *Děti a dospívající online: Vybraná rizika internetu*, Praha: Grada, 2014, ISBN: 978-802-4750-101.

ŠVARŤÍČEK R., ŠEĐOVÁ K. a kol., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, 2014, ISBN: 978-80-262-0644-6.

Internetové zdroje:

Adolescents in Cyberspace, *Adolescents in Cyberspace* [online]. [cit. 2019-07-25]
Dostupné na WWW: <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/adoles.html>

DŽUBÁK J. & HOAX.cz *Co je to hoax*. [online] Praha [cit. 2019-08-10]. Dostupné na
WWW: <https://www.hoax.cz/hoax/co-je-to-hoax>

HRONOVÁ Z., *Lidé se bojí špehování webkamerou a skupují krytky. Hacker neútočí na běžné lidi, říká expert - Aktuálně.cz. Magazín - Aktuálně.cz* 24. června 2016 [online].
Copyright © [cit. 2019-08-09]. Dostupné na WWW: <https://magazin.aktualne.cz/lide-se-boji-spehovani-webkamerou-a-skupuji-krytky-hacker-ne/r~9a8d4984379a11e6bc7c0025900fea04/>

Instagram [online]. Copyright©2019 Instagram [cit.2019-07-26]. Dostupné na
WWW: <https://www.instagram.com/about/us/>

KOCMÁNEK J., *Kyberšikana. / e-besedy.cz* [online]. Copyright © [cit. 2019-07-25]
Dostupné na WWW: <http://www.e-besedy.cz/internetova-bezpecnost/kybersikana.html>

Komunikace | *Webový portál k výuce na dálku MŠMT. [online]*. Copyright © 2020 [cit. 2020-03-22]. Dostupné na WWW: <https://nadalku.msmt.cz/cs/komunikace>

KOPECKÝ K., SZOTOWSKI R., *Národní výzkum kyberšikany českých učitelů – výzkumná zpráva (základní výsledky) Projekt E-bezpečí, E-Bezpečí* [online] Olomouc.
Copyright © [cit. 2019-08-03] Dostupné na WWW: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/86-kybersikana-ucitelu-2016-vyzkumna-zpraava/file>

KRÁL Š., *Sociální sítě: Jak to všechno začalo?* - StudentPoint.cz. *Student Point - StudentPoint.cz* 29. února2012[online]. Copyright © 2019 StudentPoint.cz [cit.2019-07.15] Dostupné na WWW: <https://www.studentpoint.cz/2012/02/29/socialni-site-jak-to-vsechno-zacalo/>

MELTZER T. Planking: a brief history | World news | The Guardian. [online]. Copyright © 2019 Guardian News [cit.2019-08-08]. Dostupné na

WWW: <https://www.theguardian.com/world/2011/may/16/planking-a-brief-history>

MOLDŘÍK K., *Sociální sítě určené pro výuku. Metodický portál RVP - Spomocník* [online] Praha [2019-07-28]. Dostupné na

WWW: <https://spomocnik.rvp.cz/clanek/17603/SOCIALNI-SITE-URCENE-PRO-VYUKU.html>

Privacy Center – Our Privacy Principles – Snap Inc. [online]. Copyright © 2019 Snap Inc. [cit.2019-07-26]. Dostupné na WWW: [https://www.snap.com/en-](https://www.snap.com/en-US/privacy/privacy-center/)

[US/privacy/privacy-center/](https://www.snap.com/en-US/privacy/privacy-center/)

Sociální sítě ve výuce | Společnost pro kvalitu školy. *Šablony pro školy | Společnost pro kvalitu školy* [online]. Copyright © 2010 [cit.2019-07-29]. Dostupné na

WWW: <http://www.kvalitaskoly.cz/?q=node/490>

Sociální sítě 2.díl, společné prvky. *Úvod | Webhosting BANAN = webové stránky zdarma a hosting* [online] Ostrava [cit.2019-07-12]. Dostupné na

WWW: <https://www.banan.cz/serialy/Socialni-site/Socialni-site-2-dil-spolecne-prvky>

ŠKOPEK P., Nadužívání sociálních sítí nás dělá osamělými – 21století.cz. *21století.cz – VĚDA, KTERÁ VÁS BUDE BAVIT* [online]. Copyright ©

21století.cz. All Rights Reserved. [cit. 2019-07-25]. Dostupné na

WWW: <https://21století.cz/2017/03/14/naduzivani-socialnich-siti-nas-dela-osamelymi/>

The term 'social network' was coined in 1954 by J. A. Barnes.. *Understanding Sociology And Core Sociological Concepts*. [online] [cit. 20019-07-12] Dostupné na

WWW: http://sociologyindex.com/social_network.htm

Tiskoviny pro učitele a rodiče - E-Bezpečí. *Projekt E-bezpečí, E-Bezpečí* [online] Praha [cit.2019-08-10]. Dostupné na WWW:

<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/vzdelavani/tiskoviny-pro-ucitele-a-rodice>

WITEK J., *Výhody a nevýhody dnešních sociálních sítí. V čem nám Facebook, Instagram či YouTube pomáhají a v čem naopak škodí?* 2. března 2018| LUI. *LUI* [online] Praha [cit.2019-08-01]. Dostupné na WWW: <https://www.lui.cz/co-se-deje/item/12812->

[vyhody-a-nevyhody-dnesnich-socialnich-siti-v-cem-nam-facebook-instagram-ci-youtube-pomahaji-a-v-cem-naopak-skodi](#)

YouTube - Aktuálně.cz. *Aktuálně - Aktuálně.cz* [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 2019-07-15]. Dostupné na

WWW: <https://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/youtube/r~i:wiki:1147/>

Ostatní zdroje:

STRACH J., *Sociální sítě a jejich vliv na změny použití internetu ve škole*, Škola a zdraví 21, 2010, [cit. 2019-07-28] dostupné z:

http://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2010/26/26/texty/cze/strach_c.pdf

Seznam použitých zkratk:

NZDM Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Přílohy:

Příloha I. – Přepis rozhovorů s respondenty

Rozhovor č. 1 - Nikola

1. Jaké využíváte sociální sítě?

V rámci mé práce v sociální službě nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež využívám hlavně FB, mezi našimi klienty byl dlouhou dobu nejoblíbenější. V dnešní době začínají používat i Instagram, ale ten prozatím pracovně nevyužíváme. Naše organizace využívá FB a nově Instagram.

2. Oslovujete potenciální zákazníky/ návštěvníky přes sociální sítě? Jak?

Klienty sociální služby NZDM obvykle přes sociální sítě neoslovujeme. Pokud se s nimi tak domluvíme, pak ano. Kontaktují nás obvykle sami, když potřebují nějaké informace nebo s něčím pomoci.

3. Používáte placenou reklamu, aby se Vaše zařízení dostalo do většího povědomí?

V rámci NZDM nepoužíváme placenou reklamu, pouze profily pracovníků a neveřejné stránky jednotlivých programů. V rámci organizace si nejsem vědomá placených reklam.

4. Komunikujete s dětmi přes sociální sítě? Z jakých důvodů?

Jako sociální pracovník komunikuji s dětmi přes FB ve chvíli, kdy něco řešíme, domlouváme si schůzky apod. Také zveřejňujeme aktuální program klubu apod.

5. Setkali jste se někdy ve vašem zařízení s kyberšikanou? Jak jste tento druh šikany řešili? Pokud ne, jak byste kyberšikanu případně řešili?

Konkrétní případ kyberšikany jsme neřešili. Ve chvíli, kdy zjistíme nějaké ohrožující chování našich klientů na sociálních sítích, bavíme se o tom s nimi a řešíme to individuálně. V případě, že bychom zjistili nějaký případ kyberšikany, řešili bychom to adekvátně k situaci. Samozřejmě záleží na tom, o jaký případ

by se jednalo. Vždy se snažíme vytvořit takový prostor, aby se případná oběť podobného chování cítila bezpečně a aby byla adekvátně ošetřena.

6. Šířil se někdy o Vašem zařízení nějaký hoax?

Žádný hoax se o nás nešířil.

7. Používají děti sociální sítě přímo při Vašich aktivitách? Jak tyto situace řešíte?

Během našich aktivit nemají klienti přístup k síti wi-fi, je to z toho důvodu, že se je snažíme naučit bavit se i bez sociálních sítí. V případě, že si chtějí např. napsat zprávu apod., jim půjčíme PC, ale na omezenou dobu.

8. Zaznamenali jste menší zájem o Vaše zařízení od té doby, co se staly sociální sítě fenoménem dnešní doby?

V poslední době jsme zaznamenali menší počet klientů, ale není to způsobeno sociálními sítěmi. V době největšího rozmachu sítí k nám klienti chodili běžně i ve velkém počtu.

9. Snažíte se děti nějakým způsobem motivovat, aby svůj volný čas trávili na sociálních sítích minimálně? Jak? A jaká je Vaše případná prevence?

Jedná se sice o negativní motivaci, ale nemají u nás možnost free wifi. Snažíme se klientům nabídnout pestrý program podle jejich potřeb. Probíhají u nás různé programy sestavené z různých her, debat apod.

10. Sledujete na dětech, že je sociální sítě ovlivňují? Ať už negativně, tak pozitivně?

Sociální sítě děti a mladé lidi ovlivňují především v tom, že mnohdy neví, co je ještě reálně možné a co už ne. Hodně ovlivňují také vnímání a prožívání vztahů, mnohdy berou sociální sítě za místo, kde si mohou dovolit ukázat mnohem víc, než by ukázali ve skutečnosti (ať už se jedná o jejich verbální projevy nebo třeba o sdílené fotky). Berou sociální sítě za prostor, kde se jim nemůže nic stát,

neuvědomují si možný dopad na jejich život. Také hodně ovlivňují vnímání sebe sama (srovnávání se, úpravy fotek různými filtry).

11. Pořádáte nějaké společné akce s rodiči? Jak s nimi komunikujete?

Vzhledem k tomu, že jsme anonymní služba, s rodiči většinou nekomunikujeme. Pokud nás o to klient požádá nebo bychom se s ním domluvili, pak se s rodiči rádi setkáme. Je možnost u nás pořádat besedy pro veřejnost nebo rodiče, ale rodiče a okolí našich klientů vnímají velmi často sociální sítě podobně, jako sami klienti. O podobná témata se příliš nezajímají a nevidí v nich hrozbu.

12. Nemají děti tendence hledat své autority na sociálních sítích (př. YouTube)?

Takové tendence nepochybně mají, je to stejné jako s herci či zpěváky. Na druhou stranu jsme v poslední době řešili i kauzu, která se objevila na YouTube, kdy dospělý youtuber chodil se slečnou, které ještě nebylo 15 let. Klienti měli docela reálné názory. Jinak jim hodně imponuje to, že si Youtubeři vydělávají natáčením videí. Jsou klienti, kteří to sami zkoušeli. V té době to byl jeden z mála kontaktů s vrstevníky, hodně také sledují herní tutoriály. Youtubering ale u klientů ztrácí na popularitě, min. u nás na klubu u klientů ve věku 13 – 18 let. Mladší děti hodně vzhlížejí k youtuberům, kteří propagují parkour.

Rozhovor č. 2 – Rostislav

1. Jaké využíváte sociální sítě?

Používáme Facebook, já osobně ho nespravuji, to má na starosti můj kolega, který tomu více rozumí.

2. Oslovujete potencionální zákazníky/ návštěvníky přes sociální sítě? Jak?

Neoslovujeme, děti a rodiče náš klub vyhledávají sami. Myslím si, že zájem o náš klub je vysoký, takže reklamu nepotřebujeme.

3. Používáte placenou reklamu, aby se Vaše zařízení dostalo do většího povědomí?

Nepoužíváme.

4. Komunikujete s dětmi přes sociální sítě? Z jakých důvodů?

Pár kluků, které trénuji, mám v přátelích na Facebooku, protože mi poslali žádost a nevidím důvod, proč bych si je nemohl přidat, ale přes Facebook s nimi nekomunikuju.

5. Setkali jste se někdy ve vašem zařízení s kyberšikanou? Jak jste tento druh šikany řešili? Pokud ne, jak byste kyberšikanu případně řešili?

Bohužel ano. Popravdě si myslím, nebo spíš doufám, že kluci si neuvědomovali, že jejich chování je špatné a jaké by mohlo mít následky. Sám si nedokážu představit, jak by se situace dál vyvíjela. Jeden z hráčů vyfotil svého spoluhráče při převlékání a následně fotku poslal na jejich společný chat. Ostatní se začali fotografií vysmívat a vyhrožovat, že ji rozšíří. Jeden z hráčů se přede mnou omylem s fotografií prorekl. Náš klub nerespektuje žádnou formu šikany, takže jsme okamžitě zakročili. Hráčům jsme nařídili, aby skupinu okamžitě smazali a při příchodu na trénink odevzdávají své telefony buď mně, nebo mému kolegovi. Telefon jim je vrácen zpět při odchodu. Hráči také dostali upomínku, že pokud se bude tato nebo podobná situace opakovat, budou vyhozeni z našeho klubu.

6. Šířil se někdy o Vašem zařízení nějaký hoax?

Hoax? Můžu se zeptat co to je?

6.1 Hoax je informace, která není založená na pravdě.

Aha, tak v tom případě se žádný hoax o nás nešířil. Teda nejsem si toho vědom.

Používají děti sociální sítě přímo při Vašich aktivitách? Jak tyto situace řešíte?

Jak jsem už odpovídal, dětem jsou telefony brány hned při příchodu na trénink, takže nemají možnost navštěvovat sociální sítě.

7. Zaznamenali jste menší zájem o Vaše zařízení od té doby, co se staly sociální sítě fenoménem dnešní doby?

Popravdě ne. Hokej je velmi oblíbený sport a zájem je o něj vysoký, často u nás začínají děti už v nízkém věku a v hraní pokračují několik let nebo se tím dokonce žijí. Neberou hokej jako povinnost, ale jako součást jejich života, což si myslím, že je dobře a důležité, brát to jako něco, co vás baví a co neděláte kvůli okolí, ale především kvůli sobě.

8. Snažíte se děti nějakým způsobem motivovat, aby svůj volný čas trávili na sociálních sítích minimálně? Jak? A jaká je Vaše případná prevence?

Jak děti tráví svůj volný čas, který je mimo klub, samozřejmě dohled nemáme, ale snažíme se děti pozitivně motivovat k tomu, aby tento čas trávili sportovními aktivitami. Například s nimi vedeme rozhovory, při kterých jim říkáme, v čem by se měli zlepšit a jak na to, ale snažíme se to podávat nenásilně, žádný, že musí a udělají to, stejně by nám řekli, že po škole byli běhat, jak jsme jim poradili, ale pravda by byla jinde. Snažíme se je pozitivně motivovat, aby sami chtěli a šli běhat, protože vědí, že díky tomu zlepší svoji kondičku a budou v hokeji lepší a lepší.

9. Sledujete na dětech, že je sociální sítě ovlivňují? Ať už negativně, tak pozitivně?

Rozhodně. A podle mého názoru jak negativně, tak pozitivně. Zrovna tuhle na soustředění jsem se dozvěděl o výzvě, kdy jeden z hráčů dělal určitý počet kliků podle počtu lajků, které nasbíral. Chlapci mi vysvětlili, že to je jakoby výzva, kterou každý zveřejnil na svém profilu a podle toho, kolik lidí na to zareaguje, tak takový počet musí splnit. Prý taky často zveřejňují počet naběhaných kilometrů. Myslím si, že tímto pozitivně motivují ostatní, aby se taky hýbali. Jako negativní dopad považuju to, že děti si neuvědomují, kolik času tráví na Facebooku, Instagramu a nevím, co všechno používají. To považuju za chybu rodičů, kteří by dětem měli vymezit čas, kdy budou mít tyto sítě k dispozici. Dále si děti neuvědomují, co zveřejňují a jaký to může mít dopad, viz příklad s kyberšikanou.

10. Pořádáte nějaké společné akce s rodiči? Jak s nimi komunikujete?

Nepořádáme, setkáváme se na trénincích a zápasech. Dáváme přednost osobnímu kontaktu, ale pokud je to nutné, kontaktujeme je telefonicky.

11. Nemají děti tendence hledat své autority na sociálních sítích (př. YouTube)?

Co jsem tak zpozoroval, tak děti často mluví o sportovcích, které sledují a kteří je svými příspěvky motivují, takže rozhodně mají, otázkou je, jestli tyto vzory jsou vhodné.

Rozhovor č. 3 – Michal

1. Jaké využíváte sociální sítě?

„Jelikož naše zařízení prochází v posledním roce nějakou obměnou, ve smyslu, že se vyměnil ředitel, protože bývalý šel do důchodu, tak se tady dělá mnoho změn. V rámci toho vznikla nová stránka na Facebooku, která dříve fungovala jenom jako skupina, takže za mě to neplnilo takový smysl, aby to cílilo na širokou veřejnost, byla to skupina, která sice nebyla uzavřená, ale muselo se žádat o členství. Nyní jsme rozjeli nový Facebook, s kterým máme relativně velké plány, poté chceme založit nový web a následně Instagram, protože je v poslední době oblíbený. Další sociální sítě nemáme v plánu zakládat, protože si troufnu říct, že tyto osloví dostatek rodičů.

2. Oslovujete potencionální zákazníky/ návštěvníky přes sociální sítě? Jak?

„Samozřejmě, to je jeden z hlavních cílů, proč ten Facebook vzniknul, protože cítíme tu šanci, že rodiče s téma dětma na těch sociálních sítích v téhle době žijí. Ta doba je prostě taková. Takže ano. Teď máme vytvořený přesný plán, jak cílit na rodiče. Už jsme zkusili pár postů, jaký budou od září kroužky, jak budou inovovaný a tak. Přes léto chystáme pro každé oddělení určitý druh postů, máme tu přes 8 oddělení a každé si zaslouží svůj prostor. Budeme nabízet 22 kroužků, což není malý počet, takže v tom souhrnu si asi umíte představit, co je to za kvantum, takže se musí udělat rozbor co komunikovat,

kdy komunikovat, protože jsou kroužky, které mají stálou obsazenost a pak jsou kroužky, které jsou třeba náročnější, například radiotechnika nebo něco takového, prostě kroužky, o kterých musí děti něco vědět nebo je to musí vyloženě bavit, takže co budeme potřebovat, tak na to se budeme zaměřovat.“

- 3. Používáte placenou reklamu, aby se Vaše zařízení dostalo do většího povědomí? Nevyužíváme, ale mám v plánu tuto formy reklamy navrhnout. Přece jen pokud budeme naše příspěvky sponzorovat, dostanou se k více lidem.**

- 4. Komunikujete s dětmi přes sociální sítě? Z jakých důvodů?**

S dětmi nekomunikujeme a ani na ně necílíme. Facebook je sice od třinácti, ale kolikrát ho děti mají už od devíti, ale na děti necílíme. Cílíme vyloženě na rodiče, prarodiče nebo tety. Sice máme v příspěvcích napsáno: „Máte zájem, přihlaste se!“, ale myslíme tím rodiče, aby přihlásili své děti.

- 5. Setkali jste se někdy ve vašem zařízení s kyberšikanou? Jak jste tento druh šikany řešili? Pokud ne, jak byste kyberšikanu případně řešili?**

Nepamatuji si, že by takový problém tady nastal, ale samozřejmě tady jakoby interně vedeme různé debaty a jakoby prevenci proti tomu.

- 6. Šířil se někdy o Vašem zařízení nějaký hoax?**

Ne, nešířil.

- 6.1. Říkal jste, že v oblasti sociálních sítí pracujete delší dobu. Setkal jste se někdy s hoaxem?**

Ano, dříve jsem pracoval ve firmě, ve které jsem měl na starosti sociální sítě, ale s hoaxem, který by měl za cíl poškodit firmu či zařízení ve kterém pracuji momentálně, jsem se nasetkal. Myslím si, že se objevují především v médiích.

- 7. Používají děti sociální sítě přímo při Vašich aktivitách? Jak tyto situace řešíte?**

Jelikož nejsme škola jako taková a máme tady pouze počítačovou učebnu, tak ono těch kroužků počítačových není tolik. V rámci těchto kroužků si nemyslím,

že by děti navštěvovaly sociální sítě. Máme totiž tu výhodu, že děti sem chodí dobrovolně, protože sem chtějí chodit. Takže pokud uvedu třeba kroužek počítačové grafiky, tak děti na něj dochází, že se chtějí něco nového naučit a dávají pozor. Samozřejmě se to může stát, ale nejsme si toho vědomi a pokud ano, tak ten problém je minimální.

8. Zaznamenali jste menší zájem o Vaše zařízení od té doby, co se staly sociální sítě fenoménem dnešní doby?

Ne, to určitě ne. Zájem o naše kroužky stále je. Máme v plánu do budoucna udělat výzkum, na jakém základě rodiče přihlásili děti do našeho zařízení. Zda je pro nás Facebook účinná reklama.

9. Snažíte se děti nějakým způsobem motivovat, aby svůj volný čas trávili na sociálních sítích minimálně? Jak? A jaká je Vaše případná prevence?

U některých kroužků je to těžké. Budu zase jmenovat z praxe. Máme například kroužek sportovního novináře. V tomto případě děti musí používat sociální sítě, protože bez nich se novinářina neobejde. Takže v rámci toho to využití tam je. Ale pokud to převedu třeba na sportovní kroužek, tak je to úplný opak. Konkrétně tedy děti nemotivujeme, přece jen každý kroužek je časově omezený a není na to čas, zvlášť pokud kroužek nemá se sociálními sítěmi nic společného.

10. Sledujete na dětech, že je sociální sítě ovlivňují? Ať už negativně, tak pozitivně?

Rozhodně. Vidím to na dětech. Pokud čekají, než začne kroužek, jsou na telefonu, když po kroužku odcházejí ze zařízení, také jsou na telefonu. Není věc, kterou vídám jenom zde. Když čekáte na autobus, většina dětí je na telefonu. Nepovídají si, píšou si.

11. Pořádáte nějaké společné akce s rodiči? Jak s nimi komunikujete?

Maximálně má některý kroužek na konci roku nebo o Vánocích besídky. Děti sem většinou docházejí samy nebo je rodiče pouze doprovodí před zařízení. Právě proto se snažíme rodiče informovat a komunikovat s nimi přes Facebook.

12. Nemají děti tendence hledat své autority na sociálních sítích (př. YouTube)?

Znám ve svém okolí, nejen v DDM, že YouTubeři nebo tyhle novodobí osobnosti jsou hodně vidět a ty děti k nim vzhlížejí. Já osobně toho nejsem zastánce, myslím si, že to je špatně, ale tady v zařízení jsme to s dětmi neřešili. Ale jak říkáte, ten zásah tam je.

Rozhovor č. 4 – Kristýna

1. Jaké využíváte sociální sítě?

Využíváme Facebook a nedávno jsme se rozhodli jít s dobou a založit si také Instagram.

2. Oslovujete potenciaální zákazníky/ návštěvníky přes sociální sítě? Jak?

Ano, naše příspěvky, které zveřejňujeme na Facebooku, jsou cílené především na rodiče. Pro příklad zveřejňujeme různé akční nabídky a ty zajímají spíše rodiče než děti.

3. Mluvíte o facebookových stránkách vašeho zařízení nebo konkrétně o příměstského tábora?

Abych to uvedla na pravou míru. Máme pouze facebookové stránky našeho zařízení. Příměstský tábor není celoročně, a především se stal součástí našeho zařízení až později. Z toho důvodu vedení rozhodlo, že informace, které se týkají příměstského tábora, budou zveřejňovány na stránkách zařízení, protože se díky počtu lidí, kteří stránku sledují, dostane příměstský tábor do většího povědomí. Zveřejňujeme zde především informace, kdy a kde se příměstské tábory konají, jaká je cena turnusu a jaké je téma.

4. Používáte placenou reklamu, aby se Vaše zařízení dostalo do většího povědomí?

Placenou reklamu využíváme, ale jsou to spíše různé plakáty ve městě. Každopádně se tomu nebráníme a myslím si, že to je též účinná reklama.

5. Komunikujete s dětmi přes sociální sítě? Z jakých důvodů?

Nekomunikujeme, nemáme k tomu důvod. Víím, že některé děti mezi sebou přes různé sociální sítě komunikují, ale konkrétně nevím přes které. Pokud nastane nějaký problém nebo situace, kterou musíme oznámit rodičům, vše oznamujeme přes telefonát nebo při osobním kontaktu.

6. Setkali jste se někdy ve vašem zařízení s kyberšikanou? Jak jste tento druh šikany řešili? Pokud ne, jak byste kyberšikanu případně řešili?

S kyberšikanou nikdy. Občas byly náznaky, že dochází k šikaně, ale vždy jsme včas zasáhli. Náš příměstský tábor navštěvují děti různého věku, a proto se snažíme vytvořit takový program, který zaujme všechny. Je pro nás důležité, aby děti pracovaly jako jedna skupina a navazovaly spolu kamarádské vztahy.

7. Šířil se někdy o Vašem zařízení nějaký hoax?

Nejsem si toho vědoma. Myslím si, že toto je velice ojedinělé a hoaxy se šíří spíše na různých bulvárních internetových stránkách o celebritách než o zařízeních.

8. Používají děti sociální sítě přímo při Vašich aktivitách? Jak tyto situace řešíte?

Ne, po dobu příměstského tábora mají svůj telefon schovaný v šatnách. Občas se stane, že děti, které jsou starší 13 let, tak se snaží telefon pronést, ale jakmile zjistíme, že telefon používá, je povinen odnést mobil tam, kde má být. Chceme, aby děti u nás trávily čas aktivitami, které pro ně připravíme. Na telefonu můžou být doma.

9. Zaznamenali jste menší zájem o Vaše zařízení od té doby, co se staly sociální sítě fenoménem dnešní doby?

Menší zájem jako takový ne. Příměstské tábory jsou stále hojně navštěvované, ovšem musím poznamenat, že rozhodně vidíme rozdíl ve věku dětí, které nás navštěvují. Dříve nás navštěvovaly děti cca do 15 let, nyní je to výjimka a ta věková hranice je kolem 12 let. Myslím si, že to je dnešní dobou, čemuž přispívají i sociální sítě. Děti jsou vyspělejší a myslí si, že na příměstský tábor už jsou velcí, což je podle mého názoru škoda. Rodiče jim příměstský tábor nabídnou, ale děti je přesvědčí, že to je zbytečné.

10. Snažíte se děti nějakým způsobem motivovat, aby svůj volný čas trávili na sociálních sítích minimálně? Jak? A jaká je Vaše případná prevence?

Konkrétní postup nemáme. Pouze doufáme, že děti si sami uvědomí, že mají mnohem lepší pocit po nějaké aktivitě, při které se zasmějí nebo něco vyrobí než po několika hodinách sezení na Facebooku, a právě to je motivuje trávit svůj volný čas jinak.

11. Sledujete na dětech, že je sociální sítě ovlivňují? Ať už negativně, tak pozitivně?

Jak jsem už říkala, doba je vyspělejší a součástí této doby jsou sociální sítě. Myslím si, že negativně je ovlivňují tím způsobem, že děti nemají žádné hranice a vzájemně se předhánějí, kdo zveřejní zajímavější příspěvek. Ale rozhodně si myslím, že sociální sítě nám nedávají pouze to špatné, ale že zde najdeme spousta pozitiv.

12. Pořádáte nějaké společné akce s rodiči?

Žádné společné akce nepořádáme.

13. Nemají děti tendence hledat své autority na sociálních sítích (př. YouTube)?

Děti nepochybně mají tendence hledat autority na sociálních sítích. Je to stejné jako s herci či zpěváky. Na druhou stranu jsme v poslední době řešili i kauzu YouTubera, který urazil jednoho ze svých fanoušků, který se ho zeptal, proč má tak drahé oblečení, které prodává svým fanouškům. Odpověď se mu dostala ve formě, že oblečení není drahé, jenom on má málo peněz. Zaznamenali jsme, že dětem tato situace, nebo spíše odpověď přišla úsměvná. Neuvědomovaly si, jak mohla odpověď v danou chvíli chlapci ublížit. Proto jsme s nimi celou situaci rozebrali a použili jako prevenci nejen proti šikaně, ale i kyberšikaně. Není to jediná kauza, kterou YouTuber v poslední době měl. Myslím si, že někteří lidé, kteří takto veřejně vystupují, si neuvědomují, kolik lidí, potažmo dětí je sleduje a jak moc berou vážně jejich slova. Na druhou stranu jsou i tací, kteří děti

opravdu pozitivně motivují. Tento YouTuber do těchto kauz motivoval děti k pohybu. Vydal i knihu, ve které děti učí různým trikům z oblasti parkouru. Myslím si, že především rodiče by měli kontrolovat, koho děti sledují. To my bohužel do velké míry neovlivníme, ale jak jsem říkala, snažíme se s dětmi tyto situace rozebírat, pokud nám to čas dovolí.

ABSTRAKT

HAVLÍČKOVÁ, D. *Využití sociálních sítí při výchově ve volném čase České Budějovice 2020*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce R. Macků.

Klíčová slova: sociální sítě, volný čas, výuka, volnočasová střediska, rizika sociálních sítí, kyberšikana.

Práce se zabývá sociálními sítěmi a jejich využívání ve volném čase. Kapitola první se zabývá pojmem sociální sítě a charakterizuje konkrétní druhy sociálních sítí. Kapitola druhá popisuje pojmy, které se na sociálních sítí vyskytují včetně rizik. Kapitola třetí vymezuje konkrétní riziko sociálních sítí – kyberšikanu a její prevenci. Kapitola čtvrtá vymezuje motivy mladistvých k trávení volného času na sociálních sítí a tento způsob trávení volného času jako neorganizovanou volnočasovou aktivitu. Pátou kapitolu tvoří vlastní výzkum kvalitativního charakteru s metodou polostrukturovaného rozhovoru.

ABSTRACT

HAVLÍČKOVÁ, D. Use of social networks in education in leisure time České Budějovice 2020. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Theological Faculty. Department of Education. Thesis supervisor R. Macků.

Keywords: social networks, leisure, education, leisure centers, risks of social networks.

The thesis deals with social networks and their use in their free time. The first chapter deals with the concept of social networks and characterizes specific types of social networks. The second chapter describes terms that occur on social networks including risks. The third chapter defines the specific risk of social networks – cyberbullying and its prevention. The fourth chapter defines the motives of juveniles to spend their leisure time on social networks and this way of spending leisure time as an unorganized leisure activity. The fifth chapter consists of own qualitative research with the method of semi-structured interview.